

CURRICULUM LA DECIZIA ȘCOLII pentru disciplina

EDUCAȚIE PENTRU CETĂȚENIE ACTIVĂ

CLASA a X-a

Brănești-Ilfov, 2022

Proiect derulat de

I. NOTĂ DE PREZENTARE

Autor : Constantin Angela Simona

Programa școlară pentru disciplina *Educație pentru cetățenie activă* reprezintă o ofertă curriculară de disciplină opțională pentru liceu, proiectată pentru un buget de timp de 1 oră/săptămână, pe durata unui an școlar.

Programa face parte din pachetul educațional propus de către Fundația Agenția de Dezvoltare Comunitară Împreună în cadrul proiectului „Împreună pentru o școală incluzivă”, al cărui scop este de a îmbunătăți procesul de educație pentru democrație al elevilor de liceu, contribuind la formarea acestora pentru cetățenia activă. Acest demers propune dezvoltarea spiritului civic și a unei culturi politice în rândul tinerilor liceeni, ca precondiții ale participării acestora la procesele democratice și ale cetățeniei active în cadrul societății.

Educația pentru cetățenie activă reprezintă o necesitate a educației contemporane. Prezenta programă școlară pune un accent major pe dimensiunea acțională a educației civice, prin exersarea în diferite contexte a competențelor, atitudinilor și comportamentelor civice dobândite de către elevi, contribuind la accentuarea caracterului practic-aplicativ al proceselor de predare-învățare-evaluare.

Participarea la acțiuni cu dimensiune publică sau la procesul decizional reprezintă indicatori importanți ai civismului; participarea la viața comunității presupune însă competențe care trebuie formate și dezvoltate; în acest scop, școala trebuie să pregătească tinerii în spiritul participării la viața comunității, al asumării responsabile și eficiente a propriilor acțiuni și a efectelor acestora. În planul activității didactice, pregătirea elevilor pentru participare publică (directă sau mediată) presupune, în mod fundamental, implicarea elevilor în situații de învățare din și prin experiență.

Fiecare unitate oferă o abordare specifică pentru a dezvolta capacitățile elevilor și pentru a-i încuraja să aibă un rol participativ în comunitățile lor, concentrate pe concepte-cheie: identitate - responsabilitate - diversitate și pluralism - conflict - norme și legi - guvernare și politică - egalitate - libertate - media.

Fiecare unitate poate fi utilizată ca atare, sau în combinație cu alte unități, în mai multe moduri diferite.

În spiritul implicării elevilor în propria învățare, programa școlară consacră un rol special proiectului educațional. Este creat, în acest fel, un cadru educațional care apropie procesul de predare-învățare-evaluare de viața reală, în care proiectul este un instrument de lucru necesar pentru desfășurarea activității în toate domeniile social-economice. Acest cadru educațional permite *învățarea participării prin participare* și nu doar discutând *despre participare*; este facilitată, de asemenea, dezvoltarea abilităților necesare secolului al XXI-lea: creativitate, gândire critică și sistemică, abilități de comunicare și de colaborare, capacitate de adaptare, responsabilitate, spirit de echipă.

Programa școlară depășește astfel *învățarea despre ...* (care din perspectiva elevului corespunde nivelului cognitiv, informativ al învățării, nivel necesar, dar nu și suficient); învățarea este realizată ca *învățare prin ...* (nivel care corespunde participării, implicării active a elevului) și ca *învățare pentru ...* (ceea ce corespunde unui nivel al reflectării învățării în valorile promovate, în atitudini și în comportamente).

Acest curs opțional este structurat în jurul a două teme majore:

- Drepturile și responsabilitățile cetățeanului
- Viața politică și socială la nivel național, local, județean

Tinerii cetățeni care participă la democrație acționează ca persoane libere, cu drepturi egale, dar cu oportunități inegale.

Ca membri ai societăților pluraliste dinamice care sunt interdependente la nivel global, se confruntă cu **provocări** din ce în ce mai complexe (de exemplu, schimbările climatice, epuizarea resurselor naturale, state falimentare) pentru care școala nu poate oferi soluții concrete, dar poate oferi **formarea de competențe** cu scopul de a dota tânăra generație cu instrumente cu care să găsească soluții.

Modul în care astfel de provocări pot fi abordate este o chestiune de încercare și eroare, negocierea unor compromisuri între interese diferite. Rezultatul unor astfel de procese de luare a deciziilor poate fi înțeles ca o încercare de a atinge obiectivul de bine comun. Rezultatul este întotdeauna incomplet și deschis la discuții critice și la îmbunătățire. Prin urmare, o democrație pluralistă are o abordare **constructivistă** în elaborarea politicilor. În consecință, democrația este o stare precară care depinde literalmente de competențele și responsabilitatea fiecărei generații. Și **constructivist** este, de asemenea, principiul din spatele dezvoltării de competențe– din nou un proces fără sfârșit.

Acestea sunt cele trei cuvinte cheie – conceptele de bază care rezidă în fiecare unitate și în fiecare secvență de învățare a acestei programe:

- **Provocări** în comunitățile democratice pluraliste dinamice;
- **Competențe** de a lua parte la democrație;
- **Constructivismul**, ca o paradigmă de luare a deciziilor democratice și de dezvoltare de competențe.

Elementele de noutate pe care le aduce programa / disciplina propusă rezultă dintr-o combinație de trăsături. În primul rând, propune ca abordare principală explorarea comunității din care face parte fiecare elev, printr-un demers de analiză, diagnoză și rezolvare de probleme, ajutându-i astfel pe elevi să se cunoască mai bine pe ei, mediul și comunitatea în care trăiesc, să identifice anumite puncte forte sau punctele slabe care există, precum și să-și propună și să propună soluții pentru îmbunătățirea sănătății și stării de bine, sub cupola conceptului/valorii de grijă față de sine/față de ceilalți și față de mediu.

În plus, demersul propus necesită implicarea activă a părinților și altor membri ai comunității locale în procesul de învățare. Conducerea autorităților locale, antreprenori, locuitori care aparțin diferitelor etnii sociale, părinții și cadrele didactice din școală sunt antrenați ca resurse în procesul de învățare parcurs de către elevi – ei pot împărtăși experiențele lor, pot sprijini procesul de monitorizare a schimbărilor de comportament în rândul elevilor și pot să se implice în implementarea proiectului de învățare prin serviciu adus comunității.

Nu în ultimul rând, CDȘ-ul propus are avantajul că poate fi adaptat cu ușurință și la alte nivele de învățământ, complexitatea abordării fiind ajustabilă în funcție de gradul de stăpânire al unor noțiuni, concepte introduse în cadrul disciplinelor din trunchiul comun.

Programa presupune recurgerea la identitatea comunității din care face parte fiecare elev ca obiect al învățării, fiind astfel centrat pe explorarea lumii celei mai apropiate elevului. Particularitățile și diversitatea comunității sunt punctul central al învățării. Acest aspect este menit să încurajeze autocunoașterea, să întărească stima de sine și inter-relaționarea pozitivă, marcată de apreciere, precum și identificarea posibilelor resurse din comunitate.

Focalizarea pe relaționare în interiorul comunității, între membrii acesteia, abordarea relațiilor din perspectiva grijii pentru sine, ceilalți și mediu, sublinierea faptului că toți reprezintă o comunitate, sprijină școala incluzivă. Pe lângă faptul că se

valorizează comunitatea locală, în același timp elevii au ocazia să învețe despre cum comportamentele din viața cotidiană, micile schimbări realizate de fiecare, pot influența pozitiv sănătatea și starea de bine a tuturor și pot contribui la conservarea mediului natural. Subtema care răspunde acestui deziderat este „ Well being”/ Sănătatea și starea de bine.

Învățarea bazată pe investigație și implicarea membrilor comunității locale în procesul de învățare prin serviciu în folosul comunității, dezvoltă competențe de cetățenie activă. Subtema care răspunde acestui deziderat este Proiectul de învățare prin serviciu în folosul comunității, proiect ce se poate realiza pornind de la una din subtemele capitolului 1, funcție de problemele pe care elevii le identifică în comunitatea lor, de alegerea cauzei pentru care ei vor să se implice.

Tema legată de roluri și relații pe care tânărul le are în interiorul comunității locale este deosebit de ofertantă din perspectiva abordării temei drepturilor omului/cetățeanului.

Combaterea discriminării, la nivelul individului, începe prin cunoașterea reciprocă și chestionarea stereotipurilor pe care le avem despre anumite grupuri. În acest sens, programa de față are relevanță pentru combaterea discriminării, iar prin facilitarea cunoașterii reciproce se pun bazele unui comportament de acceptare a alterității, a diversității socio-etno-culturale.

Prezenta programă promovează educația incluzivă, înțeleasă ca cea mai avansată treaptă de manifestare: progres în învățarea relevantă a fiecărui individ. Pentru a oferi educație incluzivă, nu este de ajuns ca un copil să fie prezent, înscris, „tolerat” la școală.

De asemenea, odată prezent, cu toate că e important să fie implicat activ în procesul de învățare, acest lucru nu este încă suficient pentru incluziune. Este esențial ca această implicare activă în învățare să aibă efect pozitiv asupra rezultatelor învățării, să fie de impact, deoarece adevărata educație incluzivă este atunci când fiecare copil progresează în dezvoltarea competențelor urmărite, vizând:

- accentuarea dimensiunii practic-aplicative a activității de predare-învățare-evaluare în care este implicat elevul;
- focalizarea pe problematica participării cetățeanului la viața publică prin implicarea în procesul de luare a deciziilor de interes public;
- exersarea drepturilor și obligațiilor cetățenești în relație cu autoritățile publice;
- crearea unor situații de învățare care facilitează implicarea elevilor în procesul decizional (prin vot, activitatea de voluntariat, inițierea în ceea ce privește activitatea în cadrul unor grupuri de interese etc.);

- utilizarea metodei învățării prin proiecte, ca demers prioritar în învățarea cetățeniei active.

Programa destinată elevilor de liceu, susține în mod special nevoile și interesele specifice elevilor din ciclul secundar inferior și este în concordanță cu cerințele programelor școlare ale altor discipline socio-umane din aria curriculară Om și societate.

Disciplina opțională Educație pentru cetățenie activă, propusă spre studiu în liceu, se raportează la Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene privind competențele cheie din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți (2006/962/EC), care conturează, pentru absolvenții învățământului obligatoriu, un „profil de formare european” orientat de formarea celor opt competențe cheie: comunicare în limba maternă, comunicare în limbi străine, competențe matematice și competențe de bază în științe și tehnologii, competență digitală, a învăța să înveți, competențe sociale și civice, spirit de inițiativă și antreprenoriat, sensibilizare și exprimare culturală. Contribuția disciplinei Educație pentru cetățenie activă la dezvoltarea competențelor cheie europene este nuanțată și diversificată, incluzând atât susținerea dezvoltării anumitor competențe cheie, cât și sensibilizarea cu privire la alte competențe cheie. Disciplina Educație pentru cetățenie activă contribuie la dezvoltarea competențelor cheie pentru educația pe parcursul întregii vieți, recomandate de Parlamentul și Consiliul Uniunii Europene, îndeosebi în ceea ce privește următoarele domenii de competențe cheie:

- competențe sociale și civice;
- comunicare în limba maternă;
- spirit de inițiativă și antreprenoriat;
- a învăța să înveți;
- competență digitală.

Programa școlară are următoarea structură:

- Notă de prezentare
- Competențe generale
- Valori și atitudini
- Competențe specifice și conținuturi
- Sugestii metodologice

Proiect derulat de

Competențele sunt ansambluri structurate de cunoștințe, abilități și atitudini dezvoltate prin învățare, care permit identificarea și rezolvarea unor probleme specifice unui domeniu sau a unor probleme generale, în contexte particulare diverse.

Competențele generale sunt competențele dezvoltate prin studiul unei discipline în învățământul gimnazial.

Competențele specifice se formează pe parcursul unui an școlar, sunt derivate din competențele generale și reprezintă etape în dobândirea acestora. Competențele specifice sunt însoțite de exemple de activități de învățare, care constituie modalități de organizare a activității didactice în scopul formării competențelor la elevi. Programa școlară propune, cu caracter de exemplu, diferite tipuri de activități de învățare, care integrează strategii didactice și care valorifică experiența concretă a elevului. Cadrul didactic are libertatea de a utiliza exemplele de activități de învățare pe care le propune programa școlară, de a le completa sau de le înlocui, astfel încât acestea să asigure un demers didactic adecvat situației concrete de la clasă. Se asigură, în acest fel, premisele aplicării contextualizate a programei școlare și proiectării unor parcursuri de învățare personalizate, pornind de la specificul dezvoltării elevilor.

Conținuturile învățării sunt organizate pe domenii și reprezintă achiziții de bază, mijloace informaționale prin care se urmărește formarea competențelor la elevi.

Sugestiile metodologice includ recomandări referitoare la proiectarea didactică, la strategiile didactice care contribuie predominant la realizarea competențelor, precum și elemente de evaluare. Sugestiile metodologice au rolul de a orienta cadrul didactic în utilizarea programei școlare pentru realizarea activităților de predare-învățare-evaluare, în concordanță cu specificul disciplinei și cu particularitățile de vârstă ale elevilor.

Demersurile propuse prin actuala programă sunt concordante cu spiritul și cu recomandările cuprinse în documente naționale, europene și internaționale, astfel:

- **Documente naționale**

- OMECT nr. 1529/18.07.2007 privind dezvoltarea problematicii diversității în curriculumul național

- **Documente europene și internaționale**

- Declarația Universală a Drepturilor Omului (1948)

- Convenția Organizației Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului (1989)

- Cartea albă privind dialogul intercultural, Trăind împreună egali în demnitate, adoptată de Consiliul Europei (Strasbourg, 2008)

- Educație pentru democrație (Education for democracy), Rezoluția Națiunilor Unite A/67/L.25 (2012)

- Carta Consiliului Europei privind educația pentru cetățenie democratică și educația pentru drepturile omului (2010)

- Declarația privind promovarea cetățeniei și a valorilor comune ale libertății, toleranței și nediscriminării prin educație (Declarația de la Paris, 2015)

- Rezoluția Parlamentului European din 8 septembrie 2015 privind promovarea antreprenoriatului în rândul tinerilor prin educație și formare (European Parliament Resolution on promoting youth entrepreneurship through education and training 2015/2006(INI))

II. COMPETENȚE GENERALE

1. Aplicarea cunoștințelor specifice științelor sociale pentru rezolvarea problemelor și analizarea posibilităților dezvoltării personale, de a deveni un cetățean activ

2. Manifestarea unui comportament social activ și responsabil, adecvat unei lumi în continuă schimbare

3. Participarea proactivă la luarea deciziilor și la rezolvarea problemelor comunității

III. COMPETENȚE SPECIFICE ȘI ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

1. Aplicarea cunoștințelor specifice științelor sociale pentru rezolvarea problemelor și analizarea posibilităților dezvoltării personale, cu scopul de a deveni un cetățean activ

Clasa a X-a EDUCAȚIE PENTRU CETĂȚENIE ACTIVĂ

1.1.Utilizarea corectă și adecvată a conceptelor de identitate și cetățenie activă , în diferite contexte

- *organizarea unor discuții de grup prin care elevii formulează întrebări referitoare la preocupări actuale sau probleme concrete privind cetățenia activă (de exemplu, pornind de la întrebările (Ce pot să fac, ce nu trebuie să fac? Ce este bine și ce este greșit?))*
- *conștientizarea modului în care stereotipurile și prejudecățile sunt legate și modul în care acestea pot duce la păreri simplificate dar și injuste cu privire la indivizi, grupuri de oameni și țări întregi.*
- *organizarea unor jocuri de rol care să stimuleze preocuparea pentru formularea de întrebări: de exemplu, elevi-jurnaliști se întâlnesc cu susținători ai drepturilor cetățeanului;*
- *formularea de întrebări pornind de la o situație de încălcare a , drepturilor cetățeanului ca punct de plecare (documentare) în elaborarea unui proiect comunitar;*
- *elaborarea unui eseu pornind de la întrebarea: „ce s-ar întâmpla dacă de mâine oamenii nu ar mai avea nici drepturi și nici responsabilități? ”*

1.2.Formularea unor opinii și argumentarea acestora pentru promovarea propriilor drepturi și responsabilități

- *experimentarea complexității părerilor și luarea unor decizii în alegerile proprii.*
- *atribuirea unor roluri specifice , formarea părerilor și modificarea perspectivelor;*
- *analizarea unor filmulețe/ fișe cu imagini care ilustrează respectarea/încălcarea unor drepturi ale cetățeanului și formularea unor puncte de vedere personale cu privire la situațiile analizate;*
- *elaborarea unui proiect individual privind o problemă referitoare la drepturile copilului, pe baza unui plan de documentare; observarea, prin discuții de grup, a deosebirilor între opiniile bazate pe convingeri personale și cele bazate pe argumente/documente*
- *redactarea unui text care să includă argumente pe tema importanței respectării drepturilor cetățenilor.*

1.3.Raportarea critică la opiniile și argumentele formulate de alte persoane în contextul unor dezbateri privind asigurarea și promovarea drepturilor cetățeanului

- *prezentarea și aprecierea egalităților și diferențelor dintre oameni.*
- *observarea unor asemănări și deosebiri între explicațiile și argumentele formulate de elevi cu privire la situațiile de promovare a drepturilor*

cetățeanului;

- *ilustrarea unor moduri de participare a adolescenților la soluționarea problemelor care îi privesc;*
- *organizarea unor activități de grup în care elevii exemplifică situații în care își pot manifesta drepturile (de exemplu, dreptul la sănătate și dreptul la educație);*
- *analizarea, în echipă, a unui studiu de caz cu privire la o situație de încălcare a drepturilor cetățeanului reflectată în mass-media*

2. Manifestarea unui comportament social activ și responsabil, adecvat unei lumi în continuă schimbare

Clasa a X-a EDUCAȚIE PENTRU CETĂȚENIE ACTIVĂ

2.1. Exercițarea drepturilor și a responsabilităților în luarea unor decizii personale și de grup, în condițiile respectării drepturilor celuilalt

- *analizarea consecințelor încălcării unor drepturi (cauză și efect), de exemplu, a dreptului la familie;*
- *realizarea, în grup, a unui afiș/colaj care să illustreze ideea „drepturile mele nu trebuie să limiteze/îngrădească exercitarea drepturilor tale”; promovarea rezultatelor activității la nivelul liceului;*
- *exercitarea drepturilor și a responsabilităților în situații date, de exemplu, în organizarea unui grup de inițiativă, la nivelul liceului, care să sprijine dreptul adolescenților la protecție împotriva violenței;*
- *identificarea unor situații de încălcare a unor drepturi ale colegilor din liceu prin exercitarea drepturilor personale sau neasumarea responsabilităților.*

2.2. Participarea la decizii de grup privind implicarea în promovarea și apărarea propriilor drepturi

- *participarea la realizarea regulamentului clasei, care să reflecte drepturi și responsabilități ale elevilor la nivel de clasă*
- *activități specifice de celebrare a „Zilei Internaționale a Drepturilor Omului” (10 decembrie), „Ziua Europeană a Justiției” (25 octombrie), „Ziua internațională pentru eliminarea discriminării rasiale” (21 martie)*
- *adoptarea unor decizii pentru rezolvarea unei probleme din comunitate, în condițiile respectării drepturilor omului și asumării unor responsabilități la nivel individual și de grup;*
- *compararea unor mesaje cuprinse în texte (orale și scrise), programe de televiziune, pagini web, filme, publicitate, muzică, în care sunt promovate drepturile omului în care sunt încălcate unele drepturi.*

2.3. Formularea unor probleme care lezează drepturile cetățeanului, ca punct de plecare în rezolvarea lor

- *simularea/realizarea unei activități de informare a autorităților locale cu privire la asigurarea unor condiții pentru exercitarea unor drepturi de către cetățenii-adolescenți (de exemplu, amenajarea unor locuri de socializare publice și activități recreative; asigurarea mijloacelor de transport pentru unele localități de unde elevii ajung foarte greu la liceu)*

- *organizarea unor întâlniri între elevii clasei și reprezentanții consiliului elevilor pentru discutarea unor probleme incluse în agenda consiliului elevilor, relevante pentru problematica drepturilor omului*
- *identificarea, prin activități diverse, a problemelor cu care se confruntă unii adolescenți, din perspectiva asigurării dreptului la educație (de exemplu, adolescenții din medii dezavantajate socio-economice, adolescenți cu dizabilități, adolescenți care aparțin unor minorități, adolescenți din mediul rural) și discutarea la nivel de clasă a ceea ce apare comun în analizele elevilor*

3. Participarea proactivă la luarea deciziilor și la rezolvarea problemelor comunității

Clasa a X-a EDUCAȚIE PENTRU CETĂȚENIE ACTIVĂ

3.1. Utilizarea unor proceduri, instrumente și bune practici pentru rezolvarea unor situații problemă în relația cetățeni-instituții

- conștientizarea valorilor care ghidează argumentul și dezbateră politică și faptul că unele dintre aceste valori susțin drepturile omului, în timp ce altele se opun acestora;
- *analizarea influenței politicilor sociale asupra calității vieții cetățenilor;*
- dezvoltarea capacității de înțelegere a binelui public și a binelui privat prin identificarea și diferențierea problemelor pe care le percep în situațiile date (de exemplu, și conflictuale);
- însușirea modalităților de reflectare asupra mecanismelor de rezolvare a conflictelor ;
- *dezvoltarea capacităților de înțelegere a diferitelor puncte de vedere, a diferitelor personalități și moduri de comportare în societate.*

3.2. Utilizarea conceptelor specifice pentru organizarea demersului de cunoaștere și explicare a unor fapte, evenimente, procese din viața reală.

- manifestarea disponibilității pentru participare civică și pentru exercitarea calității de cetățean;
- aplicarea unor valori, norme și principii democratice în situații concrete care presupun decizie și acțiune;
- argumentarea importanței mass-mediei /social media în viața unui cetățean;
- *implicarea fiecărui elev, la nivel de clasă, liceu sau la nivelul comunității locale, în echipele de proiecte, pe diferite teme dedicate educației cetățeniei active, prin: alegerea temei, formularea unor alternative de soluționare, alegerea unor soluții , identificarea unor resurse relevante;*
- *realizarea unor proiecte de diferite tipuri (de exemplu, „Proiectul cetățeanul activ”, „Proiecte în beneficiul comunității”), prin care elevii să fie implicați în exerciții de luare a deciziei, de propunere a unor strategii de rezolvare a unor probleme privind incluziunea socială și manifestarea solidarității sociale, la nivelul clasei, al liceului, al comunității locale*

Notă: Activitățile de învățare au fost propuse pentru a oferi o imagine posibilă privind contextele de dobândire a competențelor specifice.

IV. CONȚINUTURI

Conținuturile sunt mijloace prin care se urmărește atingerea competențelor generale și a celor specific propuse. Unitățile de conținut sunt organizate tematic, într-un tabel cu denumirea unității mari de conținut (capitol) și apoi conținuturile propuse.

Domenii de conținut	Conținuturi*
Formularea de întrebări referitoare la identitate și cetățenie activă	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Posibilitatea de a ne mira; valoarea întrebărilor – de ce nu luăm totul ca fiind cunoscut ▪ Moduri de formulare a întrebărilor; cui putem adresa întrebări și forme diferite de a formula întrebări
Formularea unor opinii și argumentarea unui punct de vedere personal	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Fapte și opinii ▪ Susținerea părerii/opinieii proprii ▪ Formularea răspunsurilor; modalități alternative de a formula răspunsuri ▪ Schimbul de opinii ▪ Compararea opiniilor ▪ De ce avem nevoie de argumente ▪ Condiții pentru acceptarea unui argument formulat de o altă persoană ▪ Stereotipii și prejudecăți ▪ Persuasiunea

<p>Drepturi și responsabilități ale cetățeanului</p>	<p>Carta Consiliului Europei privind educația pentru cetățenie democratică și educația pentru drepturile omului (2010)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Principiile generale : Educația joacă un rol esențial în promovarea valorilor principale : democrație, drepturile omului și statul de drept, precum și pentru prevenirea încălcării drepturilor omului. <p>Drepturi ale omului și responsabilități asociate acestora – Constituția României</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Exemplificarea unor drepturi în contexte concrete (de exemplu, dreptul la identitate, dreptul la familie, dreptul la educație, dreptul la protecție împotriva violenței, abuzului și exploatării, dreptul la securitate și protecție socială, protecția mediului – condiție a vieții) ▪ Corelarea drepturilor cetățenilor cu responsabilitățile asociate <p>Modalități de exercitare a drepturilor cetățenilor și de asumare a responsabilităților</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Raportul cetățean – stat: puterea opiniei publice și forța individului ▪ Cetățenia activă și practicile democratice (Dreptul de asociere ,Partidele politice ,Societatea civilă, inițiativele cetățenești și organizațiile nonguvernamentale ,Alegerile și votul, Participarea la luarea deciziei publice și la controlul aplicării acesteia în contextul democrației reprezentative și al formelor de manifestare a democrației directe)
<p>Viața în societate</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Persoana: unicitatea și demnitatea omului ▪ Omul – ființă socială (Grupurile: caracteristici, tipuri ; Atitudini și relații interpersonale în grup; Relații între grupuri :de cooperare, competiție, solidaritate, conflict, toleranță, respect, comunicare, influențare, apreciere, ajutor etc.; Familia ca grup social: roluri în familia contemporană ; Comunitatea locală, națională și internațională: Comunitatea locală ; Națiunea; Cetățenia; Drepturi și îndatoriri cetățenești ; Procesele de integrare și de globalizare ; Drepturile

	omului
Mass-media și opinia publică	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rolul îndeplinit de mass-media în societate ▪ Opinia publică: rolul îndeplinit de mass-media în formarea opiniei publice ▪ Libertatea și responsabilitatea presei în producerea, transmiterea și receptarea mesajului propagat prin mass-media;
Dreptatea și egalitatea	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dreptatea. Forme și situații de manifestare a nedreptății ▪ Justiția ca instituție de apărare și de îndeplinire a dreptății ▪ Egalitatea. Egalitatea șanselor, egalitatea în fața legii ▪ Rolul statului și al societății civile în realizarea dreptății și a egalității
Proiecte : „Cetățeanul activ” și „Proiecte în beneficiul comunității”	<p>Elaborarea unor proiecte pentru promovarea unor drepturi ale omului</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Alegerea temei ▪ Elaborarea fișei de proiect ▪ Evaluarea proiectului propus

V. SUGESTII METODOLOGICE

V.1. ACTIVITĂȚI ÎN CONTEXTE FORMALE

Pentru formarea competențelor specifice disciplinei **Educație pentru cetățenie activă** se recomandă strategii, metode, procedee, mijloace și forme de organizare a activității prin utilizarea cărora elevii să devină participanți la propria formare, iar învățarea să dobândească un pronunțat caracter practic-aplicativ, participativ și creativ.

CDS-ul „Educația pentru cetățenie activă” se pretează a fi parcurs prin învățare experiențială.

Învățarea experiențială înseamnă schimbarea eficientă a comportamentului elevului în urma punerii în practică a concluziei ce a rezultat din analiza experienței personale. Învățarea experiențială are loc atunci când o persoană este implicată în activitate, analizează critic, determină ceea ce este folositor și important de reținut și aplică ceea ce a învățat în cadrul următoarei activități.

În cadrul cursului „Educația pentru cetățenie activă” ,profesorul va avea grijă ca participanții :

- Să realizeze o activitate = **experiența** . Experiența reprezintă o situație problematică , în care sunt implicați participanții. Crearea acestei situații problematice este responsabilitatea profesorului. Pentru a crea o situație problematică ,vor fi folosite tehnicile de predare:jocul de rol,clarificarea valorilor,chestionarul,studiu de caz,etc.
- Să discute și să împărtășească experiența prin care au trecut descriind ceea ce s-a întâmplat=**analiza**. După participarea la situația problematică ,profesorul trebuie să o discute împreună cu ceilalți participanți. Când conduceți o activitate educațională- mai ales una care se adresează sentimentelor tinerilor,despre ei și viața lor – va trebui să “prelucrați” activitatea. Prelucrarea înseamnă să discutați cu grupul despre ceea ce s-a întâmplat și experiența prin care tocmai a trecut în activitatea de grup. Prelucrarea dă posibilitatea celor care au o nedumerire sau o întrebare să afle răspunsul.De asemenea,prelucrarea permite profesorului să evalueze și să fixeze subiectul. Ea poate include repetarea sau sinteza unor lucruri deja spuse și să atragă atenția asupra unor puncte esențiale atunci când experiența se încheie .
- Să tragă concluzii despre cele întâmplate ,să își formeze principii sau să traseze linii directe pentru a putea fi utilizate în situații din viața reală . După prelucrare ,sarcina profesorului este de a-l ajuta pe participanți să integreze cele învățate (concluziile prelucrării)în activitățile cotidiene,să **generalizeze**. Acest lucru se poate face folosind propoziții incomplete de genul : “Eu am învățat...” sau :”Atunci când voi întâlni situația...voi (face,spune)...pentru că aceasta m-ar ajuta să...”.
- Aplicarea celor învățate depinde de fiecare participant în parte ; profesorul nu poate controla dacă elevul aplică într-o situație nouă ceea ce a identificat ca fiind concluzia învățării .

Cum se pot folosi metodele și exercițiile ca o modalitate de a crea învățarea experiențială în activitatea cu grupul? Se poate vedea cum fiecare metodă folosită în grup devine o ocazie pentru participanți să experimenteze un comportament nou, să analizeze lucruri, să dezvolte și să practice deprinderi noi.

Activitățile de învățare folosite în CDȘ-ul “Educația pentru cetățenie activă” folosesc o multitudine de metode de predare care sunt adecvate acestuia. Există moduri diferite de a prezenta informația și de a iniția discuția. Unele dintre aceste strategii sunt potrivite pentru grupuri mari sau pentru a prezenta un subiect , în timp

ce altele sunt potrivite pentru activitățile în grupuri mici. Cele mai multe metode se concentrează pe participarea și interacțiunea în grup. Ele oferă participanților posibilitatea de a pune întrebări, de a împărtăși idei sau de a asculta conținutul informației.

Metodele de instruire sunt tehnicile prin care conținutul este comunicat cu scopul de a atinge obiectivele și a forma competențele. Ele trebuie : să acopere cele trei componente vizate în procesul de învățare : **cunoștințe , atitudini , abilități** ; să fie adaptate la grup; să reflecte modelul învățării experiențiale ; să fie compatibile cu experiența participanților; să fie în conformitate cu abilitățile profesorului.

Selectarea metodelor și mijloacelor se face în funcție de stilurile de învățare ale participanților cât și de măsura în care acestea servesc scopului și competențelor inițiale. Fiecare dintre metode are o pondere mai mica sau mai mare în oferirea de informații , formarea abilităților și în schimbarea atitudinilor. Rolul profesorului este de a crea un echilibru între aceste trei componente pe tot parcursul instruirii și de a urma pașii corecți în utilizarea lor. Scopul folosirii acestor metode este de a sprijini procesul de învățare și schimbare pentru participanți. Pentru a-și atinge scopul , profesorul folosește anumite tehnici față de altele. Alegerea va fi influențată de experiența, stilul de predare și individualitatea fiecărui grup.

1. PREZENTAREA/EXPUNEREA

Prezentarea este o activitate ce are ca scop transmiterea de informații, fapte, teorii sau principii. Formele de prezentare pot varia de la prezentări unilaterale până la implicarea indirectă a participanților prin întrebări și discuții. Din cauza conținutului , prezentările depend de profesor într-o mai mare măsură decât celelalte metode.

Este folosită pentru : introducerea unui subiect nou; furnizarea de rezumate și sinteze; transmiterea de fapte concrete și statistici; adresarea către un grup larg.

Aspectele de care ar trebui să se țină seama sunt :

- Favorizează comunicarea unilaterală profesor-participant
- Nu este o abordare experiențială , participanții având un rol pasiv
- Necesită din partea profesorului abilitatea de a fi un prezentator efficient
- Este inadecvată pentru activități destinate schimbării comportamentelor sau dezvoltării abilităților de învățare
- Memorarea informațiilor de către participanți este scăzută dacă nu este urmată de activități practice
- Profesorul trebuie să cunoască foarte bine subiectul prezentării
- Profesorul trebuie să facă legătura între subiectul prezentării și activitățile anterioare sau viitoare legate de acesta

2. DEZBATEREA

Dezbaterea constituie una dintre metodele în care rolul cadrului didactic este foarte important ca organizator, observator, mediator și evaluator. Scopul utilizării acestei metode este acela de a stimula elevilor capacitatea de a-și delimita o poziție față de un anumit subiect, de a-și exprima propriile opinii și a le argumenta în baza cunoștințelor și experienței lor personale, dar și de a învăța să asculte, să reacționeze și să respecte opiniile altora, care pot fi diferite de ale lor.

Pentru a fi eficientă, aplicarea metodei dezbaterii necesită o bună pregătire înainte de a fi utilizată. În primul rând este important ca subiectul dezbaterii să fie unul controversat, apoi să existe o bună documentare înainte de a fi inițiată dezbaterea. Se poate desfășura în două grupuri „pro” și „contra” sau frontal, cu condiția să fie formulate reguli ale dezbaterii. Cadrul didactic sau unii elevi pot iniția/stimula dezbaterea propunând anumite puncte de discuție (dileme) în cadrul unei teme mai largi.

Rolul cadrului didactic poate fi acela de a modera discuția (sau o poate delega unui elev), dar îndeosebi acela de a asigura echitatea și corectitudinea dezbaterii sub aspectul timpului acordat, al fundamentării pozițiilor și al argumentelor invocate de fiecare parte participantă.

Avantaje

- Dezvoltă capacitatea elevilor de formula un punct de vedere argumentat, pe baza documentării și prelucrării informației și a experienței acumulate
- Contribuie la procesul de conturare a unor opinii și convingeri;
- Dezvoltă capacitatea de analiză și evaluare a unei opinii;
- Dezvoltă capacitatea de reflecție personală și a gândirii divergente.

Limite

- Necesită o bună organizare și coordonare din partea cadrului didactic pentru a evita divagațiile, consumul inefficient de timp și conflictele;
- Există riscul ca nu toți elevii să fie implicați în egală măsură în dezbateri;
- Nu toate conținuturile sunt adecvate supunerii unei dezbateri.

3. DISCUȚIA FACILITATĂ

Acest tip de discuții au subiecte bine definite și sunt conduse de profesor. Prin acest proces participanții își pot împărtăși fapte și idei cu scopul de a-și clarifica anumite probleme și pentru a înțelege sentimentele și valorile celorlalți. Un grup bine informat va determina un schimb de idei fructuos, iar întrebările stimulative vor adăuga un sens discuției.

Succesul activităților în grup depinde de sentimentul de egalitate în cadrul grupului. Așezarea participanților și a profesorului în cerc este modalitatea care asigură cel mai bine șanse egale de intervenție fiecăruia.

4. STUDIUL DE CAZ

Studiul de caz înseamnă prezentarea unui eveniment sau a unei situații semnificative pentru a fi analizate, explorate și valorificate pentru învățare. Profesorul, un elev sau un grup de elevi care au avut ca sarcină să propună un studiu de caz vor prezenta celorlalți elevi „cazul”. Prezentarea se poate face verbal sau pot fi împărțite elevilor „studiile” scrise/ multiplicat. De asemenea, poate fi vizionat cazul sau ascultată relatarea, atunci când se recurge la filmarea sau la înregistrarea unui eveniment. Profesorul sau elevul desemnat explică sarcina de lucru, apoi lasă timp suficient participanților pentru a citi sau a reflecta asupra cazului, ghidează discuțiile pe baza cazului prezentat. Se poate oferi elevilor o listă de probleme pe care să le discute după prezentarea cazului sau pot fi mai multe liste cu probleme diferite pe care să le discute elevii în cadrul unor grupuri. Profesorul valorifică discuțiile elevilor din punct de vedere al învățării, sumarizează, trage concluzii, punctează anumite aspecte etc.

Avantaje

- Oferă informații detaliate pentru a facilita analiza, reflecția, interpretarea și explicarea unor fenomene/ stări.
- Dezvoltă elevilor capacitatea de analiză, de interpretare, de evaluare a unor situații.

Limite/ precauții

- Dacă nu este bine ales „cazul” de studiat, poate deveni o metodă care consumă mult timp și care nu „funcționează”.
- Atenție la relevanța cazului și la detaliile oferite.
- Atenție la încadrarea în timp și la păstrarea discuțiilor „la obiect” (ghidarea discuțiilor către aspectele relevante).

- Atenție la implicațiile afective, emoționale ale unor situații, la asemănarea cu situații ale unor participanți etc.

Sugestii

- „Cazurile” de studiat pot fi reale sau imaginate. Atunci când sunt optăm pentru cazuri „reale”, trebuie să avem grijă să nu dezvăluim sau să nu lăsăm să transpară identitatea persoanelor la care se face referire. Chiar și în cazurile imaginate, este de dorit ca acestea să fie cât mai neutre posibil, adică să nu aibă implicații afective pentru participanți.
- Cazul poate fi discutat și în grupuri mici de elevi sau cu întreaga clasă. Aceste două tehnici pot fi combinate: întâi se discută un caz în grupuri mici, apoi se prezintă concluziile/ punctele de vedere/ interpretările grupurilor și se discută la nivelul întregii clase.
- Scopul studiilor de caz nu este de a „găsi vina” pentru unele situații”, ci de a analiza, interpreta și oferi soluții sau alternative
- Cazul trebuie să fie apropiat de experiența participanților
- Nu există întotdeauna o singură soluție corectă
- Orice comentariu al participanților legat de caz este o reflecție a propriilor puncte de vedere, valori, credințe, deci profesorul trebuie să aibă grijă să nu existe cazuri de atac la persoană între participanți.

5. PLOAIA DE IDEI (BRAINSTORMING)

Ploaia de idei este un flux de idei pe o teamă dată. Acest proces generează un număr nelimitat de idei și concepte. Toate răspunsurile sunt acceptate, iar ideile nu sunt evaluate. Este o tehnică de strângere de informații, de verificare a informațiilor deținute de participanți, de stimulare a creativității, de deschidere a comunicării. Ajută la obținerea unei palete largi de idei și informații de la participanți, precum și la folosirea pregătirii și experienței participanților.

Toate ideile și experiențele expuse sunt luate în considerare și notate fără a fi judecate sau criticate.

Braingstorming-ul se folosește în scopul de a ajuta focalizarea și clarificarea activităților sau a ariilor de conținut. De asemenea, această metodă promovează creativitatea și găsirea de soluții pentru probleme.

6. JOCUL DE ROL

Jocul de rol este o metodă ce dă participanților ocazia să își assume rolul unei alte persoane, să simtă, să se comporte și să vorbească ca altcineva. Jocul de rol nu are un rezultat prestabilit, dar e construit pe un scenariu prestabilit.

Metoda permite participanților să “încearcă” un comportament, să exprime un sentiment sau să experimenteze un punct de vedere din perspectiva unui anumit rol asumat.

În cadrul unui joc de rol asumat participanții pot :

- Să experimenteze felul în care o persoană se poate simți într-o anumită situație
- Să încerce o nouă strategie de comunicare și să obțină feedback
- Să învețe unii de la alții, din succese sau insuccese.

Jocul de rol este de obicei mai ușor accesibil pentru participanți dacă se desfășoară în grupuri mici sau în perechi și dă ocazia unui număr mai mare de persoane să poată juca un rol. Când sceneta are loc în grupul mare se folosesc voluntari deoarece mulți participanți se simt stânjeniți când sunt puși să joace un rol în fața unui grup mare.

Această metodă este folosită pentru a :

- Schimba o atitudine
- Oferi participanților ocazia de a “se pune în pielea altcuiva” (să exploreze cum se poate simți și acționa dacă este în situația altcuiva)
- Permite participanților să conștientizeze consecințele anumitor comportamente asupra celorlalți
- Explora abordări alternative ale unor situații reale – exemplu un dialog pe care tinerii îl găsesc dificil : rezistența la presiunile asupra lor, conflicte cu părinții sau partenerii, exprimarea sentimentelor în fața părinților sau a partenerilor, exprimarea sentimentelor despre ceilalți
- Oferi un cadru sigur în care participanții pot explora problemele pe care nu le pot aborda în viața de zi cu zi
- Experimenta atitudini și valori diferite de cele personale .

Lucruri de care trebuie să se țină seama : este spontan (nu trebuie urmat neapărat un scenariu) ; profesorul trebuie să aibă clar scopul pe care îl urmăresc prin jocul de rol ; observatorii sunt instruiți să se adreseze personajelor și nu actorilor ; actorii trebuie să-și înțeleagă bine rolurile pentru ca scena să aibă succes ; actorii pot fi “furați” de rol (devin emoționați, se implică personal, gândesc în stereotipuri) sau nu reușesc să intre în rol ; este foarte importantă pregătirea și familiarizarea participanților cu tehnica jocului de rol pentru ca aceasta să aibă impact.

Proiect derulat de

Este foarte important ca profesorul să aibă grijă că persoana “ a ieșit “ din rol. Aceasta se poate face folosind o frază de genul “ Acum nu mai joc rolul băiatului agresiv ci sunt din nou eu însumi „Mihai””. Apoi discuția se poate concentra asupra problemelor din scenetă și nu asupra “ vieții “ adevărate a actorilor.

7. GÂNDIREA CRITICĂ

Să gândești critic înseamnă a înțelege că oamenii nu au niciodată siguranța că dețin toate informațiile necesare pentru a lua o decizie sau a trage o concluzie absolut imbatabilă. În aceste condiții gândirea critică înlocuiește termenul de rațional, în sens clasic, cu cel de rezonabil (acceptabil) vizând și componenta morală, dar nu ca teorie ci ca impact asupra comportamentului.

Gândirea critică este procesul prin care gândim clar, cu finețe și precizie; cu atenție, logică și profunzime, cu mintea liberă, examinând puncte de vedere și confirmând presupuneri și tendințe referitoare la un punct de vedere dat. Necesită pregătire, răbdare și experiență. Astfel, gândirea critică ar trebui să devină un atribut dezvoltat încă din primele faze ale procesului de formare profesională,

Ca aplicanți ai acestei metode, există două activități principale pe care le desfășurăm întotdeauna atunci când gândim.

- Prima activitate este de culegere a informațiilor și de reflecție asupra înțelesului acestor informații. Ca ființe umane, mintea noastră examinează și culege constant informații despre lumea înconjurătoare. Ne folosim cele cinci simțuri pentru a culege informații despre lumea în care trăim.
- Cea de a doua activitate pe care o desfășurăm atunci când gândim este formularea unei concluzii pe baza informațiilor pe care le-am cules, examinând dovezile și raționamentul oferit și judecând faptele.

Prin urmare, gândirea critică presupune abilitatea de a înțelege și de a reflecta asupra lucrurilor pe care le știm, nu înainte însă de a ne cunoaște propriile seturi mentale și capacități. Adesea, nu reușim să ne reactualizăm cunoștințele anterioare, motiv pentru care ne pare dificil să reflectăm asupra informațiilor noi și să le atribuim sens, rămânând cu idei confuze sau chiar contradictorii. Pentru a gândi critic, este esențial să conștientizăm ceea ce știm, ceea ce nu știm și ceea ce ar trebui să știm.

Gândirea critică contribuie în mod esențial la temperare, prin punerea sub semnul întrebării a presupunerilor, examinarea amănunțită a dovezilor și inferențe logice. Măsura clarității, conciziei și exactității judecăților este dată de caracteristicile datelor disponibile și aptitudinile native sau dobândite ale participanților.

Cei care gândesc critic operează sistematic și reflexiv cu cunoștințele pe care le dețin și, pe măsură ce cresc și învață, se redefinesc pe ei înșiși și felul în care percep lumea.

Disponibilitatea de a argumenta propriile susțineri și de a cere altora argumente, împreună cu priceperea de a cântării relevanța și valoarea acestor argumente,

constituie componenta centrală a gândirii critice. Gândirea critică, raționarea critică, argumentarea critică reprezintă termeni ai aceluiași câmp conceptual.

Pentru a evalua atât informațiile, cât și concluziile, participanții trebuie să apeleze la întrebări - cele mai importante mijloace din instrumentarul gândirii critice. "Sunt informațiile pe care le deținem importante?", "Sunt relevante?", "Sunt aplicabile?".

De asemenea, trebuie să formulăm întrebări privind concluzia extrasă: "Este concluzia corectă?", "Este logică?", "Este rezonabilă?" și "Este în concordanță cu toate informațiile strânse?".

Un inventar al întrebărilor ca mijloace ale gândirii critice include: întrebări pentru obținerea faptelor, întrebări pentru evaluarea faptelor, întrebări pentru extragerea unei concluzii și întrebări pentru evaluarea concluziei:

- *Întrebări pentru obținerea faptelor:* "Cine?", "Ce?", "Unde?", "Când?", și "Cum?". Pentru a exemplifica, ar putea fi întrebările profesorului, pentru a gestiona un conflict între elevi. Prin adresarea lor, evaluăm clar și precis fapte descrise.
- *Întrebări de evaluare a faptelor* cuprind întrebări care cercetează importanța și semnificația faptelor: sunt sau nu faptele relevante pentru concluzie? Cunoașterea faptelor trebuie dublată de evaluarea lor. Procesul este problematic deoarece privește nu numai faptele, ci și opiniile și preferințele. De exemplu, în încercarea participanților de a evalua faptele, un elev implicat într-un conflict poate pretinde că a fost din vina altcuiva, doar pentru că-i era antipatic celalalt coleg, dar este acest fapt relevant pentru conflict?
- *Întrebări pentru extragerea unei concluzii folosind criterii logice*, după culegerea și evaluarea faptelor, putem "extrage o concluzie". O concluzie este o afirmație care însumează toate informațiile strânse pentru a exprima un punct de vedere sau o decizie. Dar cum putem ști dacă această concluzie este valabilă și consecventă sau este greșită logic? De exemplu, este posibil ca un elev implicat în conflict, căruia îi displac persoanele care poartă blugi de marcă, să afirme că nu el a provocat conflictul, ci tocmai elevul cu blugi de marcă. Este adevărată afirmația sau respectiva persoană face o greșeală logică?

Mijloacele de formulare a unei concluzii folosesc logica și cercetează valabilitatea, consecvența argumentelor și erorile logice, corectitudinea, rezonabilitatea, profunzimea și amploarea unei concluzii. Întrebările utile sunt: "Este concluzia mea corectă?", "Concluzia mea a luat în considerare toate informațiile existente?", "Este concluzia mea rezonabilă?", "Mai există informații care trebuie luate în considerare?". De exemplu, unul dintre participanți sau chiar profesorul poate trage concluzia că elevii implicați în conflict sunt vinovați, știind că și altă dată aceștia au mai fost implicați și în alte conflicte. Dar ia această concluzie în considerare toate informațiile existente sau mai există informații care trebuie luate în considerare înainte de a ajunge la o concluzie corectă?

Pentru obținerea unui grad mai mare de obiectivitate, putem opera cu criterii de evaluare a informației și anume: completitudinea, credibilitatea și concludența informațiilor.

Completitudinea se referă la măsura în care o informație oferă răspuns la întrebările: cine?/cu cine? ce? unde?când? cum/prin ce mijloace?, de ce?, cu ce consecințe? cine mai deține date?

O informație completă trebuie să cuprindă referințe la:

- actori (cine?) – organizații, structuri instituționale, grupuri de interese, persoane (parteneri, aliați, oponenti – reali sau potențiali);
- conținut (ce?) – referința la esența problemei luate în atenție, și nu la fenomen în ansamblu;
- spațiu (unde?) – localizarea entității sau a acțiunii, precizări legate de inițiere și de destinație;
- timp (când?) – data și momentul desfășurării fenomenului, reperle semnificative în evoluția acestuia;
- acțiune (cum?) – evaluarea cantitativ-calitativă a demersurilor și maniera de desfășurare a acestora;
- cauze, motivații (de ce?) - surprinderea cauzalității reale a evenimentului;
- perspective (cu ce consecințe?) – post-factual, aprecierea efectului rezultat pe termen scurt, mediu sau lung, precum și a evoluției posibile și probabile.

Credibilitatea desemnează gradul de conformare al conținutului informațional la nivelul de cunoștințe al umanității, indicat de definirea noțiunilor. Convenind asupra unei scale cu cinci trepte de veridicitate (cât de credibil este acel conținut informațional), distingem:

- adevăr absolut - conținutul informațional este confirmat de alte surse independente, precum și de cunoștințele acumulate de participanți ;
- adevăr relativ - conținutul informațional este confirmat de alte surse independente și parțial de cunoștințele acumulate de participanți;
- noutate - conținutul informațional nu este confirmat sau infirmat nici de alte surse independente, nici de cunoștințele acumulate de participanți;
- parțial fals - conținutul informațional este infirmat de alte surse independente și parțial de cunoștințele acumulate de participanți ;
- fals - conținutul informațional este infirmat atât de alte surse independente, cât și de cunoștințele acumulate de participanți .

Concludența desemnează măsura în care informația conține destule elemente componente care descriu *obiectul*, *acțiunea* și *contextul* (maniera lor de relaționare în mediu), oferind posibilitatea înțelegerii mesajului așa încât acestuia să îi fie acordate semnificațiile adecvate și să permită formularea ipotetică de consecințe.

O concluzie este o afirmație care însumează toate informațiile strânse pentru a exprima un punct de vedere sau o decizie.

Standardele gândirii critice sunt:

- **Claritate** - Putem dezvolta subiectul?, Putem oferi un exemplu?, Putem ilustra ideile oferite?
- **Acuratețe** - Putem verifica informațiile? Cum putem verifica corectitudinea ideilor noastre?
- **Precizie** - Putem fi mai preciși?

- *Relevanța* - Cum prezintă datele problema respective? Cum ne pot ajuta datele în explicarea unei anumite probleme?
- *Profunzime* - Care sunt factorii care complică problema? Care sunt dificultățile în abordarea problemei?
- *Amploare* - Este nevoie să privim problema și dintr-o altă perspectivă? Trebuie să luăm în calcul și alte puncte de vedere?
- *Logică* - Datele au legătură unele cu celelalte? Deținem probe pentru ideile noastre?
- *Semnificație* - Este problema suficient de importantă pentru a fi abordată?
- *Corectitudine* - Care este implicarea mea în procesul analitic? Care sunt prejudecățile mele? Care sunt ideile cu care simpatizez necondiționat?

În concluzie, gândirea critică ne învață să citim, să înțelegem și să elaborăm argumente; fie pentru scopurile de zi cu zi, fie pentru mai buna exprimare în dezbateri publice, fie pentru organizarea și structurarea comunicării științifice.

La ce folosește gândirea critică? Pe plan individual folosește unor decizii importante care să aibă o justificare, să nu fie la întâmplare. Metaforic, gândirea critică este un studiu al raționării care a coborât din turnul de fildeș în viața reală, iar oamenii vor fi lipsiți de apărare dacă nu gândesc critic.

8. CLARIFICAREA VALORILOR

Exercițiile de clarificare a valorilor sunt foarte importante în cadrul Educației pentru cetățenie activă. În cadrul acestei metode este important ca participanții să fie lăsați să-și exprime pozițiile și părerile înainte ca profesorul să facă comparații între diferitele păreri.

Exercițiile de clarificare a valorilor include diverse tipuri de activități, de exemplu : alegerea obligatorie, conținutul valoric, clasificarea și ordonarea valorilor. Toate acestea implică principiile esențiale ale procesului de valorizare și sunt susținute de întrebări clarificatoare precum :

- **Sentimente**
“Cât de important este acest lucru pentru tine? ; Ce simți tu în legătură cu aceasta?”
- **Gânduri**
“Te-ai gândit mult la asta?; Crezi că ceilalți gândesc la fel?”
- **Alegere**
“Ai ales asta în mod liber?; Ai luat în calcul și alte alternative?; Care sunt consecințele ideilor sau credințelor tale?”

- **Acțiune**
“Vei face ceva în legătură cu asta?; Ai spune cuiva despre asta? ; Dacă ar fi să faci asta din nou ce ai face diferit?”
- **Ajutor**
“Tu spui că....Cum te pot eu ajuta în legătură cu asta?”

Subiectele fundamentale legate de cetățean/cetățean activ cuprind sistemul de valori ,stilul de viață, imaginea de sine, modul de comunicare și filozofia propriului mod de comunicare cu ceilalți. Orice curs de ” Educație pentru cetățenie activă” trebuie să trateze toate realitățile individuale și să ofere informații și exemple care să îl determine pe cel ce învață să se comporte în societate ca o ființă responsabilă.

Exercițiile de clarificare a valorilor și discuțiile îi vor ajuta pe participanți să aibă o mai bună înțelegere asupra a ceea ce înseamnă pentru ei cetățean/cetățean activ și relații interpersonale.

9. VOTAREA VALORILOR – CONȚINUTUL VALORIC

Într-o activitate de acest tip participanții își afirmă public sau în intimitate valorile, ca răspuns la o afirmație controversată. De obicei există două posibilități : acord, dezacord ; pot apărea și răspunsuri de genul “ nu știu” , “nu sunt sigur” ,dar e de preferat ca acestea să fie excluse.

Se desemnează câte un loc în încăperea pentru fiecare din aceste opțiuni . După ce veți citi o astfel de afirmație cereți participanților să ocupe o anumită poziție. Apoi rugați-i să-și argumenteze opțiunea. O alternativă este să cereți să voteze cu degetul mare în sus (acord) ,cu degetul mare în jos (dezacord) sau brațele încrucișate (nu sunt sigur/ă).

Această programă indică profesorului să folosească numai două variante – acord și dezacord. Aceasta forțează participanții să facă o explorare mai adâncă a valorilor lor reale, în loc să stea blocați în “Nu știu”.

Majoritatea acestor activități sunt amuzante și, de aceea mai atractive pentru participanți. În orice caz, profesorul va folosi doar acele activități care au un scop clar și vor ajuta la atingerea obiectivelor propuse. Este foarte important ca profesorul să spună grupului scopul activității , să dea instrucțiuni clare despre cum se va desfășura activitatea . Niciodată să nu conducă grupul printr-o activitate fără a o discuta pe urmă. Discuțiile din timpul și de după o anumită activitate sunt foarte importante deoarece clarifică ceea ce s-a învățat și ceea ce ar putea fi aplicat în viața de zi cu zi a participanților.

10. ALEGEREA FORȚATĂ

Metodă de exprimare de opinii ,de manifestare de atitudini ale participanților față de o anumită idee, situație dată. Este utilizată pentru : deschiderea comunicării ; sondare de atitudini și comportamente ; explorare a propriilor valori; stimularea schimbului de informații între participanți. După ce a fost prezentată o situație , participanții sunt obligați să facă o singură alegere din mai multe posibilități.

Aspecte de care ar trebui să se țină seamă :

- Profesorul nu participă la argumentarea părerilor în funcție de propria lui opinie
- În cazul în care există un dezechilibru între numărul de participanți din grupuri, profesorul este obligat să treacă în partea celor în inferioritate numerică și să susțină părerea acestora
- Discuțiile se poartă despre opinii și nu despre personae
- Să respecte dreptul la exprimarea propriei opinii
- Nu există părere corectă sau greșită
- Nu se urmărește ajungerea la un compromis între grupurile formate.

11. CHESTIONARUL

Poate fi prezentat într-o multitudine de variante , în care li se cer participanților informații ,fapte despre ei înșiși, experiențe timpurii sau amintiri , mesaje pe care le-au primit , poziția lor față de un anumit subiect.

Folosește la :

- Transmiterea de informații
- Conștientizarea propriilor atitudini
- Participanții pot colabora în găsirea răspunsurilor(optional)
- Se poate evalua nivelul de cunoștințe
- Se pot sonda atitudini și comportamente

Profesorul trebuie să țină cont de faptul că această metodă nu este un test, ci mai degrabă este o modalitate de a transmite informații. Totodată e bine să se răspundă la întrebările suplimentare care pot apărea.

12. DEMONSTRAȚIA

Proiect derulat de

Demonstrația este prezentarea unui conținut prin lucru efectiv. Dă posibilitatea participanților să asiste la o anumită activitate. Apoi, această demonstrație poate fi practică de participant și supravegheată de profesor.

Demonstrația dă viață informației prezentate în cadrul lecției ,discuției sau explicației.

Demonstrația permite învățarea unor tehnici sau abilități specific și modelarea lor prin mijloace vizuale.

Necesită planificarea amănunțită a activităților și experiență anterioară în acest gen de activități, iar profesorul are nevoie de materiale suficiente pentru ca fiecare elev să participe la demonstrație. Are eficiență scăzută în grupurile mari.

13. TEHNICA ACVARIULUI

Furnizează un context în care se exersează observația , care contribuie la dezvoltarea spiritului critic și a înțelegerii diferențelor de opinie.

Un grup mic este situat în mijlocul unui grup mai mare sau egal ,în două cercuri concentrice. Cei care fac parte din cercul exterior sunt observatorii . Ei observă ceea ce se discută în cercul interior și interacțiunile care au loc între ei. Observația se poate axa asupra unui joc de rol, a unei discuții ,etc.

Această metodă permite participanților să aibă perspectiva de centrare . ea diferă de metoda jocului de rol prin faptul că nu este axată asupra reacțiilor și emoțiilor participanților , ci mai degrabă pe observație și analiză. Participanții -observatori au un rol de feed-back pentru cei plasați în interior. Se pot folosi diferite situații : relația între femei-bărbați , luarea unei decizii sau rezolvarea unei probleme.

Această metodă introduce un ritm viu de activitate pentru întregul grup de participanți. Ipotezele se pot schimba : persoanele din interior pot trece în exterior și invers.

14. INVITAȚI

O altă persoană sau un grup pot fi invitați în program să completeze cunoștințele profesorului , să prezinte o părere sau să discute o experiență. Exemple de invitați: un reprezentant al comunității locale, un medic, un adolescent care a devenit părinte, un asistent social, etc.

Când folosim un invitat ,este foarte important să luăm în considerare următoarele:

- Vorbitorul este cunoscător al subiectului ? Se simte în largul lui discutându-l într-un grup mare?
- Vorbitorul este dinamic? Se simte bine discutând cu adolescenții?
- Ați obținut aprobarea direcției sau a părinților(dacă este necesar)?
- Ați stabilit în mod clar cu vorbitorul ce așteptați de la el ?

15. PROIECTUL

Metoda proiectului este o metodă complexă cu multiple valențe didactice care valorifică în egală măsură efortul individual al elevului cât și avantajele învățării prin cooperare.

Caracteristicile de bază ale acestei metode sunt următoarele:

- Cadrul didactic *împreună* cu elevii desfășoară o activitate colectivă care necesită o foarte bună organizare din punct de vedere al:
  - conținutului vizat (concentrarea asupra unei teme și subteme)
  - modului de lucru (individual sau grupuri mici)
  - sarcinilor propuse (varietatea lor va conduce la crearea de contexte de învățare diferite și implicit experiențe de învățare diferite, relevante pentru fiecare elev în parte) și al responsabilităților asumate
  - timpului alocat pentru realizarea sarcinilor, pentru a conduce la îndeplinirea obiectivelor proiectului,
  - coordonării activităților în grup
  - evaluării produselor proiectului și a valorii adăugate prin realizarea acestui proiect.
- Proiectul se desfășoară în mai multe etape: cea de pregătire/organizare (stabilirea temei, a subtemelor, organizarea clasei în grupuri de lucru cu sarcini precise și rezultate anticipate, durata proiectului, resursele necesare și modalitatea de evaluare a rezultatelor/produselor realizate); cea de desfășurare a proiectului (fiecare grup desfășoară activități specifice respectând calendarul proiectului); cea de evaluare (împărtășirea rezultatelor obținute și a produselor realizate).
- Implică desfășurarea de activități pe o perioadă mai mare de timp (de la câteva zile la câteva săptămâni)
- Solicită desfășurarea de activități atât în clasă cât și în afara clasei.

- Vizează o temă mai largă ce necesită documentare, explorare și prelucrare din partea elevilor și stabilește puntea de legătură între realitatea din clasă și experiențele reale de viață.
- Alternează lucrul în grup cu lucrul individual, cu distribuirea clară a responsabilităților.
- Presupune realizarea unui produs concret (fie individual, fie de grup), precum un portofoliu al proiectului.

Metoda proiectului este foarte eficientă în special în cazul abordării temelor interdisciplinare, tocmai pentru că, prin natura sarcinilor pe care le propune, solicită transferul de cunoștințe și competențe dobândite în cadrul altor discipline și valorifică foarte mult competențele transversale precum: competențele de comunicare, negociere, planificare, organizare. Disciplina „Educația pentru cetățenie activă” are un conținut eminent interdisciplinar care prin utilizarea acestei metode ar putea deveni mult mai atractiv și accesibil.

Utilizarea acestei metode de către cadrul didactic necesită o foarte bună pregătire a proiectului de către acesta înainte de a-l propune elevilor. Cadrul didactic trebuie să se gândească asupra:

- modalității de structurare a conținuturilor (tema și subtemele proiectului);
- posibilelor sarcini care pot fi realizate de către elevi în grup sau individual (pe subteme ale temei proiectului);
- timpului de care îl poate aloca desfășurării proiectului;
- posibilelor produse pe care le anticipează la finalizarea proiectului;
- locurilor unde se pot desfășura anumite sarcini din cadrul proiectului;
- resurselor necesare (materiale sau umane);
- modalității de monitorizare a activității fiecărui elev în cadrul proiectului.

Este foarte important ca în aplicarea acestei metode elevul să devină un partener real la luarea deciziilor lăsându-i-se libertatea inițiativei privind modul de desfășurare a proiectului.

Avantaje

- Apelează la o mare varietate de deprinderi și abilități ale elevilor.
- Are o mare eficiență în privința valorificării unei conținut foarte bogat, interdisciplinar, relevant pentru o temă

- Permite implicarea tuturor elevilor în realizarea unei activități comune, a clasei în conformitate cu particularitățile lor individuale
- Creează oportunitatea desfășurării de către elevi a unei mari diversități de activități: explorare, investigație, elaborare, dezbateri, producerea unor materiale etc.
- Permite dialogul și confruntarea de idei, precum și lucrul în grup și luarea de decizii în comun.
- Dezvoltă elevilor capacități de analiză, de sinteză, de interpretare, de evaluare a unor informații, situații.
- Stimulează sentimentul responsabilității individuale și de grup pentru realizarea unui produs final colectiv.

Limite/precauții

- Este necesară o monitorizare continuă a modului în care progresa proiectului.
- Atenție la consumul de timp acordat fiecărui moment al realizării proiectului (pregătire, desfășurare, evaluare).
- Trebuie asigurată implicarea echitabilă a tuturor elevilor în realizarea proiectului.

V.2.ACTIVITĂȚI ÎN CONTEXTE NONFORMALE

Fiecare persoană învață în cele mai diferite contexte - la școală, acasă, în grupul de prieteni, prin joc, la locul de muncă, prin interacțiunea cu ceilalți etc. Altfel spus, putem învăța în orice context, în orice situație, în orice moment activ.

Conform Legii Educației Naționale nr. 1/2011, învățarea în contexte nonformale este considerată ca fiind învățarea integrată în cadrul unor activități planificate, cu obiective de învățare, care nu urmează în mod explicit un curriculum și poate diferi ca durată. Acest tip de învățare depinde de intenția celui care învață și nu conduce în mod automat la certificarea cunoștințelor și competențelor dobândite.

Competențele și atitudinile dezvoltate elevilor în cadrul învățării nonformale includ: competențe interpersonale, capacitatea de lucru în echipă, încrederea în sine, disciplina, responsabilitatea, capacități de planificare, coordonare și organizare/competențe de gestionare a proiectelor, capacitatea de a rezolva probleme

practice etc. Întrucât aceste competențe au relevanță crescută în dezvoltarea personală a individului, contribuind deopotrivă la participarea activă în societate și pe piața muncii, acestea sunt complementare celor achiziționate prin educația formală. Metodele utilizate sunt foarte diferite de pedagogia utilizată în educația formală. În cazul educației nonformale accentul este pus pe învățarea prin acțiune, învățarea de la egali și activitatea de voluntariat.

Printre caracteristicile metodelor specifice educației nonformale se numără:

- au obiective de învățare clare
- dezvoltă toate tipurile de competențe (cunoștințe dar mai ales abilități și atitudini)
- sunt active, creative și interactive
- au caracter participativ și experiențial
- au caracter inovativ (nu fac parte din categoria “metode clasice”)
- au un grad de aplicabilitate mare.

Toate aceste caracteristici ale activităților nonformale implică introducerea lor în CDȘ-ul “Educație pentru cetățenie activă”.

Activitățile nonformale pe care le propunem pentru CDȘ-ul “Educație pentru cetățenie activă” sunt :

- realizarea unor afișe care să prezinte drepturile omului și drepturile adolescenților din liceu
- campanii de promovare ,în liceu, a drepturilor și responsabilităților cetățenilor
- realizarea unei pagini Web care să promoveze participarea elevilor din liceu la acțiuni de voluntariat (în liceu și în comunitatea în care trăiesc
- realizarea unui flashmob cu ocazia “Zilei internaționale a Drepturilor Omului “
- animația socio-educativă care să dezvolte abilitățile de interacțiune a persoanelor aparținând unor etnii diferite
- realizarea unor colaje de fotografii (PhotoVoice) necesare în realizarea celor două proiecte propuse în program (“ Proiectul – cetățeanul activ” și “Proiecte în beneficiul comunității”)

Un **flashmob** presupune adunarea unui grup de oameni, într-un loc public, participanții realizând o acțiune neobișnuită pentru o perioadă scurtă de timp. Este o “prezentare” pentru spectatori accidentali, cu scopul de a trezi sentimente de interes, curiozitate cu privire la subiectul **cetățeanul activ** , o modalitate de a exprima și de a transmite un mesaj către societate, un mesaj care, poate altfel nu ar fi ajuns la publicul larg.

Flashmob-ul este, mai presus de toate, un instrument social de participare, implicare, luare de atitudine.

Proiect derulat de

Scopul unui flashmob

Flashmob-ul este utilizat cel mai des atunci când se dorește evidențierea unei probleme cu care se confruntă un anumit grup de oameni sau chiar întreaga comunitate. De asemenea, se utilizează cu scopul de a milita pentru ceva sau a promova ceva (de exemplu : drepturile și responsabilitățile cetățenilor).

Elevii care participă la un flashmob își dezvoltă spiritul de echipă, spontaneitatea, seriozitatea, capacitățile de planificare.

Printre motivele care îi determină pe elevi să ia parte la o astfel de activitate se numără dorința de a se simți independenți de stereotipuri de comportament, pentru a testa capacitățile proprii în efectuarea de acțiuni spontane în locuri publice, pentru a avea senzația de apartenență la o acțiune comună, de a experimenta noi senzații emoționale.

Animația socio-educativă este o metodă care dezvoltă capacitățile expresive, relaționale, de înțelegere și inovație socială, educative și culturale, precum și abilitățile de comunicare interculturală atât în rândul persoanelor/individului, cât și a grupurilor. Acest lucru este posibil prin activitățile organizate în diferite contexte, altfel spus în toate acele locuri unde este posibilă favorizarea întâlnirii între persoane sau între grupuri și dezvoltarea capacităților de implicare și participare activă la viața publică, dar și favorizarea proceselor de dezvoltare personală și autocunoaștere, integrare socială și culturală. Concluzionăm astfel că relaționarea între participanți se face prin intermediul activităților de tip social, cultural, fizic și sportive.

Obiective de învățare: Pe lângă caracterul educativ, inovator și social, obiectivele de învățare generale ale animației socio-educative, indiferent de publicul asupra căruia se intervine, sunt cele de socializare, de reglare socială, de culturalizare, constientizare a identității umane și a apartenenței la Uniunea Europeană, dezvoltarea respectului pentru drepturile omului etc.

Rezultatele și impactul metodei: Animația socio-educativă „lucrează” în primul rând autonomia beneficiarului, învățându-l să își controleze comportamentul, ajutându-l să gândească în avans și să acționeze pentru a atinge o acțiune planificată în timp. Totodată participantul învață să colaboreze, să empatizeze, să facă față provocărilor din viața de zi cu zi în mod spontan și creativ și să acționeze în modul potrivit, la momentul potrivit.

Categoriile de jocuri de animație socio-educativă:

Jocuri de **prezentare** – permit un prim contact și o apropiere, respectiv cunoașterea numelor participanților, ale unor caracteristici.

Jocuri de **comunicare** - stimulează comunicarea între participanți și urmăresc crearea unui proces de comunicare poliplanic în grupul în care, de regulă, se stabilesc niște roluri fixe. Aceste jocuri tind să creeze un mediu favorabil ascultării active și comunicării verbale și totodată să stimuleze comunicarea nonverbală (expresii, gesturi, contact fizic, priviri etc.), pentru a iniția noi moduri de comunicare. Dinamica acestora este diversă, iar realizarea jocurilor în diferite momente poate aduce multe experiențe noi grupului.

Jocuri de **cooperare** – prin intermediul lor se examinează mecanismele jocurilor competitive, creând un mediu destinat și favorabil cooperării de grup, cu accent pe coordonarea mișcărilor pentru realizarea unei activități.

Jocuri de **energizare** - determină o stare sau creează atmosferă, introduc un subiect într-un mod plăcut, dinamic și alert.

Jocuri de **cunoaștere** - Sunt destinate cunoașterii reciproce a participanților din cadrul unei activități.

Jocuri de **afirmare și integrare în grup** - se bazează pe mecanismele de încredere în sine, atât pe cele interne (concepții, capacități), cât și pe corelația cu influențele externe (rolul în cadrul grupului, cerințele față de alte persoane). Scopul acestui joc este să valorifice calitățile pozitive ale persoanelor și ale grupului, pentru a favoriza o ambianță în care toți să se simtă parte a unui întreg; afirmarea în condiții de egalitate este baza comunicării libere și a lucrului în comun.

PhotoVoice este o metodă care are ca scop transmiterea unui mesaj puternic prin prezentarea de „fotografii vii”. Această metodă este foarte flexibilă și poate fi adaptată pentru diverse situații (evaluarea nevoilor comunității, realizarea unei hărți conceptuale a problemelor, evaluarea unor programe publice etc.).

PhotoVoice încearcă să aducă schimbări sociale pozitive în comunități prin intermediul unor instrumente prin care participanții să își poată susține și îmbunătăți calitatea vieții. Imaginile utilizate, precum și cuvintele asociate acestora sunt expuse local, la liceu prin diverse mijloace: expoziție de fotografie, trimitere de cărți poștale, mass-media, expoziții online.

Esențial într-un proces PhotoVoice este tocmai procesul, identificarea problemelor, stabilirea cauzelor acestor probleme, discuțiile și găsirea unor soluții, dobândirea puterii și apoi crearea unui mesaj vizual puternic.

Photovoice nu este o metodă care se adresează fotografilor profesioniști. Esența photovoice-ului este explorarea subiectului de către cei direct implicați, nu de către o persoană externă. Deși calitatea fotografiei este un lucru dorit, aceasta trebuie obținută învățându-i pe elevi să facă poze, nu prin realizarea fotografiilor de către un fotograf profesionist. Photovoice este o metodă care cere ca grupul de participanți să

se întâlnească și să discute pe marginea fotografiilor. Deși atât pozele, cât și povestea sunt personale, din discuțiile generate în jurul lor se naște ocazia de a reflecta asupra subiectului și se formează mesajul comun al acelei comunități.

V.3.PROIECTUL EDUCAȚIONAL

Profesorul secolului XXI încearcă să atragă atenția elevilor spre școală, să le canalizeze atenția spre învățare și pentru acest lucru se adaptează permanent la caracteristicile epocii în care trăiește, recurgând mereu la noi strategii de predare-învățare-evaluare.

Cadrele didactice sunt conștiente de faptul că trăim într-o continuă schimbare și de aceea recurg la metode și tehnici complementare. Metodele alternative de evaluare completează arsenalul de metode tradiționale (metode orale, scrise, practice) și se pot utiliza în procesul evaluativ. Aceste metode (referatul, investigația, proiectul, portofoliul, observarea sistematică a activității și comportamentului elevului, autoevaluarea, harta conceptuală, jurnalul reflexiv) sunt mai suple și permit profesorului să structureze puncte de reper și să adune informații privind actul educativ, utilizând instrumente adecvate specificului situațiilor instructiv-educative.

Prezentul CDȘ – “Educație pentru cetățenie activă” analizează modul în care o metodă modernă, și anume, proiectul didactic, poate fi folosit atât în etapa de predare, cât și în cea de evaluare, fiind desosebit de util în momentul de învățare. Este o metodă ce se inspiră din principiul principiul învățării prin acțiune practică, cu finalitate reală. Necesitatea îmbinării teoriei cu practica, a instruirii cu activitatea productivă și cu cerceterea științifică dă un impuls promovării proiectelor.

Proiectul este înțeles ca o temă de acțiune cercetare, prin îmbinarea cunoștințelor teoretice cu acțiunea practică. Elevii primesc sau își aleg o temă de cercetare relativ cuprinzătoare, pe care o realizează în variate forme de studiu, de investigație și de activitate practică, fie individual, fie prin efort colectiv, în echipă. În predarea acestui opțional, pot afirma că utilizez metoda proiectului în grupe deoarece prefer să încurajez lucrul în echipe și consider că realizarea proiectelor îi face pe elevi să coopereze, să se cunoască mai bine și chiar să învețe unul de la altul.

Metoda proiectului, ca formă de organizare a activității școlare în echipe promovează interacțiunea dintre mințile participanților, dintre personalitățile lor, ducând la o învățare mai activă și cu rezultate evidente. Proiectul , ca metodă

interactivă de grup, se poate desfășura pe parcursul a câtorva zile, săptămâni sau chiar perioade mai lungi de timp. Atenția elevilor se va concentra asupra dorinței de a crea un produs de care ei să fie mândri. Modelul de învățare prin proiect implică elevii în investigarea unor probleme complexe, autentice, schimbând accentul de pe "profesorul spune" pe "elevul face". Prin proiect elevii își asumă roluri active: efectuează investigații, se documentează, rezolvă probleme, folosesc cunoștințele dobândite la alte discipline, iau decizii etc. Proiectul devine și acțiune de cercetere, și acțiune practică, subordonată îndeplinirii unor sarcini concrete de instruire și educație. Conștientizarea faptului că opera realizată este utilă face ca în ochii elevilor munca intelectuală împletită cu cea fizică să devină o sursă puternică de motivație.

Realizarea de proiecte este adecvată vârstei de maximă receptivitate a tinerilor. Angajarea în proiecte dă adolescenților încrederea în capacitatea lor de a lucra independent, de a-și pune în valoare capacitățile creative.

Putem vorbi de mai multe etape în realizarea unui proiect:

- o etapă inițială, de stabilire a temei proiectului, în care elevilor li se specifică cerința ce o au de îndeplinit, se stabilesc obiectivele proiectului, materialele ce pot fi folosite, resursele ce pot fi consultate, structura proiectului, termenul la care trebuie predate și se formează grupele;
- etapa de producere a proiectului, în care elevii se documentează, caută informații, schimbă păreri, interpretează documente și încearcă să aducă elemente noi;
- etapa de prezentare, în care elevii își prezintă munca, încearcă să prezinte proiectele într-o manieră cât mai interesantă pentru a atrage atenția colegilor și pentru a avea activitatea apreciată de profesor;
- etapa de evaluare, în care elevii află cât de bine și-au îndeplinit sarcina. Este momentul în care profesorul poate semnala erorile de conținut, de organizare a textului sau acuratețea limbajului.

Elevii primesc feedback atât de la profesor, cât și de la ceilalți colegi. Profesorul are în vedere diverse aspecte atunci când evaluează un proiect, cum ar fi produsul final, modul de prezentare dar și etapele preliminare, cum ar fi interacțiunea membrilor grupului, atitudinea acestora, varietatea de metode folosite, resursele utilizate etc.

Pot afirma că atunci când aleg să recurg la metoda proiectului pentru evaluarea cunoștințelor și a abilităților acestora, după prezentarea și susținerea proiectelor nu sunt singura persoană care îi evaluează ci le cer acestora să se autoevalueze, să spună punctele forte și punctele slabe ale proiectului, unde au avut dificultăți, unde au avut plăcere să lucreze, ce informații interesante au descoperit, ce aspect consideră că nu au întrunit întru totul. Consider că este important ca toți elevii să fie atenți atunci

când un grup prezintă un proiect, deoarece așa pot asimila noi informații și pentru a mă asigura că toți elevii acordă atenția cuvenită proiectelor colegilor, aceștia sunt anunțați de la începutul prezentărilor că au un rol important și ei. Ceilalți elevi vor aprecia munca colegilor, având de bifat anumite criterii ce trebuie îndeplinite de proiecte, în final acordând un feedback colegilor din celelalte grupuri, motivându-și punctele de vedere.

Voi ilustra modul în care am folosit metoda proiectului în cadrul CDȘ-ului .

Elevii au de realizat două proiecte : “ Proiectul – cetățeanul activ” și “Proiecte în beneficiul comunității” .

În etapa inițială, elevii își formează grupurile, își stabilesc obiectivele proiectului (și anume referirea la diferite aspecte din viața familială, prezentarea familiilor, identificarea diverselor tipuri de familii, rolurile membrilor unei familii etc.).

Li se sugerează elevilor că pot recurge la resurse și materiale variate, cum ar fi: albume personale de familie, videoclipuri, filmulețe, manuale, reviste, informații de pe internet etc. Au la dispoziție două săptămâni pentru a întocmi proiectul.

În etapa de producere a proiectului propriu-zis, toți membrii echipelor vor lucra pentru a avea cel mai bun proiect, fiind conștienți de faptul că toți vor primi aprecieri sau critici atât din partea colegilor, cât și din partea profesorului .

Ei cooperează, fiecare ocupându-se de partea la care se pricepe cel mai bine, astfel unii aleg designul, alții muzica de fundal, unii adună materialele cu informații, alții le selectează și întocmesc textul prezentării.

Etapa de prezentare trebuie să fie una deosebit de interesantă, întrucât fiecare grup va avea o manieră diferită de prezentare.

Un grup va avea o prezentare Power Point pornind prezentarea de la o poză cu familia nucleu, fiind ilustrați membrii unei familii și apoi îi vor invita pe toți colegii să mediteze la ideea de familie ideală, să-și expună ideile iar apoi prezintă viziunea lor referitoare la familia ideală, adăugând și diverse citate celebre despre familie.

Alt grup va prezenta un scurt filmuleț cu familia de la școală, insistând pe ideea că toți elevii unei clase formează o familie, putând fi considerați frați, ilustrând multe poze din activitățile pe care le-au demarat de-a lungul timpului petrecut împreună, fie în clasă, fie în afara clasei, în timpul orelor de curs sau în timpul lor liber.

Alt grup va prezenta un colaj de poze reprezentând diferite aspecte din viața de familie, insistând pe momentele frumoase petrecute într-o familie.

Elevilor li se va cere să voteze cel mai bun proiect, analizând părțile bune ale proiectelor, ceea ce îi va încânta, deoarece ei vor fi evaluatorii proiectelor și îl vor alege pe cel mai bun, având în vedere modul de prezentare, coordonarea membrilor atunci când îl prezintă, relevanța informațiilor prezentate .

Proiectul “Elevi în serviciul comunității”

C.R.E.A.T.I.V: C=creativitate, R=respect , E= energie, A =ambiiție,

T=tolerantă, I=ingeniozitate, V=voință

În această perioadă a globalizării și a schimbărilor continue, lumea devine din ce în ce mai mică, mai interdependentă și mai egoistă. Voluntariatul reprezintă însă o modalitate prin care pot fi întărite și susținute valorile legate de comunitate, de binele făcut aproapelui; persoanele pot să își exercite drepturile și responsabilitățile de membri ai comunităților din care aceștia fac parte.

Voluntariatul transformă în acțiune declarația Națiunilor Unite potrivit căreia „noi, oamenii, avem puterea de a schimba lumea”. Drepturile voluntarilor sunt stipulate în Carta drepturilor și obligațiilor, elaborată de Centrul Național de Voluntariat din Paris, Franța.

Printre acestea se numără:

- dreptul de a fi tratat ca fiind un coleg cu drepturi egale ;
- dreptul de a-ți fi luate în calcul preferințele personale, temperamentul, experiența de viață, studiile și experiența profesională în acordarea de sarcini;
- dreptul la un loc unde să îți desfășori activitatea;
- dreptul de a fi ascultat și de a juca un rol în planificarea activităților, de a te simți liber să faci sugestii și de a-ți fi respectate opiniile.

De ce este important voluntariatul? Așa cum afirma liderul politic și spiritual indian, Mahatma Gandhi, voluntariatul este esențial în viața oricui pentru că, „dacă vrem să trăim într-o lume mai bună, trebuie să contribuim la crearea ei”.

Avantajele celor care desfășoară activități de voluntariat variază de la satisfacția personală, la dobândirea de experiență în viitorul domeniu de activitate, la familiarizarea cu diferite sisteme operaționale și cu instituții și/sau structuri organizaționale, la crearea de prietenii și contacte profesionale utile, până la găsirea unui loc de muncă pe baza experienței dobândite ca voluntar. Avantajele sunt variabile, în funcție de categoria de voluntari despre care vorbim.

Proiect derulat de

Cele de mai sus se referă în general la tineri, care sunt cea mai largă categorie de voluntari din România. Avantajele voluntarilor au, în general, efect pe termen lung și, în mod cert nu sunt de natură materială. Având un club de voluntariat în școală, putem spune că învățăm să identificăm probleme din comunitatea noastră și să scriem proiecte.

Proiectul dezvoltă capacitățile intelectuale ale elevilor, spiritul de echipă, competența de comunicare și poate fi o metodă bună de a le modela caracterul și de a-i pregăti pentru viață.

Unul dintre proiectele propuse numit C.R.E.A.T.I.V. presupune, pe parcursul a două săptămâni, implicarea a 25 de participanți, care se ocupă de 215 de elevi cu vârste între 14 și 17 ani din cadrul liceului.

Proiectul poate porni de la problema identificată de elevi în comunitate și anume lipsa unui cadru în care tinerii pot să-și dezvolte creativitatea, din cauză că majoritatea tinerilor din comunitate sunt mai atrași de jocurile video/pe calculator decât de activitățile practice. Adolescenții din comunitate nu au ocazia să experimenteze lucruri noi, nu socializează față în față cu alți adolescenți și nu-și pot descoperi talentele, deoarece în comunitate nu sunt suficiente oportunități în acest sens.

Elevii își pot propune să realizeze o sală atractivă, unde să poată da frâu liber imaginației și creativității, implicând și părinții.

În sala proaspăt amenajată, membrii clubului pot organiza, timp de două săptămâni, ateliere de creație (pictură, muzică, dans, teatru, origami) pentru copii cu vârste între 14 și 17 ani din liceul nostru.

Punctele tari ale proiectului C.R.E.A.T.I.V sunt constituite de varietatea și bogăția activităților creative, modul util și plăcut de petrecere a timpului liber, faptul că se vor reuni la același atelier elevi de vârste variate și, nu în ultimul rând, faptul că vor dobândi sau se vor perfecționa în câteva activități practice (desenul în acuarelă, confecționarea unor mici obiecte prin tehnica Origami, dans modern și interpretarea unor cântece adecvate vârstei lor).

Toți participanții vor avea de câștigat în urma derulării proiectului. Elevii care realizează proiectul își vor cultiva și exersa competențele de leadership, vor înțelege problemele legate de petrecerea timpului liber a tinerilor din societatea în care trăiesc, își vor cultiva sentimentul de a fi utili și își vor gestiona calitativ timpul liber. Elevii participanți la proiect își vor forma deprinderi utile, își vor cultiva, de asemenea, sentimentul de a fi util și deprinderea de a da ceva din ceea ce au primit.

Profesorul va conștientiza și valorifica noi dimensiuni educaționale implicându-se în organizarea și derularea unor activități cu caracter non-formal și vor crea un nou cadru al dezvoltării personale în spiritul valorilor europene ale educației.

Se va proceda asemănător și cu celelalte proiecte pe teme propuse.

V.4.EVALUARE

Evaluarea participării la acest CDȘ are ca principal scop măsurarea eficienței/ineficienței resurselor folosite în raport cu valoarea dobândită. În ce măsură cursul opțional la care elevii au participat și-a atins scopul și obiectivele propuse, ce a fost făcut bine și ce ar fi putut fi îmbunătățit. În majoritatea cazurilor, din evaluare rezultă tot atât de multă învățare ca și din activitatea de învățare însăși.

Pentru elevi, în calitate de participanți la cursul opțional, poate părea un proces exterior lor, care nu îi privește și nici nu le aduce valoare adăugată. Dar lucrurile nu sunt așa, în realitate. De calitatea organizării și de modul de parcurgere al unui CDȘ sunt direct legate și informațiile pe care elevul le achiziționează, abilitățile și aptitudinile pe care le dobândește.

Și în egală măsură, autoevaluarea are un rol important pentru a afla exact de unde ai pornit, ce ai învățat, cât anume ai progresat, ce putea fi făcut altfel/mai bine și cum îți structurezi mai departe planul tău de dezvoltare.

Curriculumul pentru disciplina opțională nu constituie obiectul evaluărilor externe, naționale, dar autorii curriculumului reflectă această componentă care cuprinde recomandări generale cu privire la evaluarea rezultatelor școlare la cursul opțional respectiv. Finalitățile vizate pentru evaluarea unui curs opțional sunt: motivația, accentul plasat pe modalitatea realizării produsului școlar, valorificarea potențialului individual, capacitatea de comunicare, adaptare.

Evaluarea poate fi: internă, externă, formativă și sumativă, prin metode tradiționale, prin metode alternative, prin alcatuirea portofoliului elevilor. Evaluarea disciplinei optionale va fi realizată prin folosirea preponderentă a metodelor alternative de evaluare și observarea sistematică a comportamentului elevului prin : fișa de evaluare, scara de clasificare, lista de control, verificare, proiectul, portofoliul, evaluarea.

Evaluarea va fi initiala, continua si sistematica, prin elaborarea de teste functionale, portofolii tematice, autoevaluarea prin proiecte tematice, participare la jocuri interactive in timpul orei, elaborarea unor eseuri.

Se va pune accent pe importanta autoevaluării, reflecției, jurnalul de reflecție, evaluării colaborative, pe dezvoltarea responsabilității, ci nu pe memorare, ascultare etc. Doar metodele moderne de evaluare se recomandă a fi folosite în predarea acestui CDȘ.

Hărțile conceptuale

„Hărțile conceptuale” sau „hărțile cognitive” pot fi definite drept oglinzi ale modului de gândire, simțire și înțelegere ale celui/celor care le elaborează. Reprezintă un mod diagramatic de expresie, constituindu-se ca un important instrument pentru predare, învățare, cercetare și evaluare .

Hărțile conceptuale „oglesc rețelele cognitive și emoționale formate în cursul vieții cu privire la anumite noțiuni.”

„Ele sunt imaginile noastre despre lume, arată modul nostru de a percepe și interpreta realitatea. Hărțile nu indică doar cunoașterea, ci și non-cunoașterea.”

Deși sunt utilizate mai mult în procesul instruirii, hărțile conceptuale (introduse și descrise de J. Novak în 1977) reprezintă și instrumente care îi permit cadrului didactic să evalueze nu atât cunoștințele pe care le dețin elevii, ci, mult mai important, relațiile pe care aceștia le stabilesc între diverse concepte, cunoștințe internalizate în procesul învățării, modul în care își construiesc structurile cognitive, asociind și integrând cunoștințele noi în experiențele cognitive anterioare. Harta cognitivă ia forma unei reprezentări grafice care permite „vizualizarea organizării procesărilor mentale a informațiilor legate de o problema de conținut sau concept” (Joița, 2007, 22). Poate fi integrată atât în activitățile de grup, cât și în cele individuale.

În practică se pot utiliza următoarele tipuri de hărți conceptuale, diferențiate prin forma de reprezentare a informațiilor:

- a) Hărți conceptuale tip “pânză de păianjen” Se plasează în centrul hărții conceptul nodal (tema centrală), iar de la acesta, prin săgeți, sunt marcate legăturile cu noțiunile secundare.
- b) Hartă conceptuală ierarhică Presupune reprezentarea grafică a informațiilor în funcție de importanța acestora, stabilindu-se relații de supraordonare/subordonare și coordonare.
- c) Harta conceptuală lineară . Specificul acestui tip de hartă rezidă în prezentarea lineară a informațiilor.

Realizarea unei hărți conceptuale impune respectarea următoarelor etape :

1. Elaborarea listei de concepte (idei) și identificarea exemplilor.
2. Transcrierea fiecărui concept/idee și fiecărui exemplu pe o foaie de hârtie (pot fi utilizate coli de culori diferite pentru concepte și exemple).
3. Se plasează pe o coală de flip-chart mai întâi conceptele, organizându-le adecvat în funcție de tipul de hartă conceptuală ce va fi realizată.
4. Dacă este cazul, se pot identifica și adăuga și alte concepte ce au rolul de a facilita înțelegerea sau de a dezvolta rețelele de relații interconceptuale.
5. Se marchează prin săgeți/linii relațiile de supraordonare /subordonare/derivare /coordonare stabilite între concepte/idei. Disponerea acestora se poate modifica în timpul realizării hărții conceptuale.
6. Se notează pe săgețile/liniile de interconectare un cuvânt sau mai multe care explică relația dintre concepte.
7. Se plasează pe hartă și exemplele identificate, sub conceptele pe care le ilustrează, marcându-se această conexiune printr-un cuvânt de genul: exemplu.
8. Se copiază harta conceptuală obținută pe o foaie de hârtie, plasând conceptele și exemplele aferente acestora în interiorul unei figuri geometrice (se aleg figuri geometrice diferite pentru concepte și exemple).

Noua tehnologie ne permite realizarea hărților conceptuale și cu ajutorul programului MINDOMO, care permite introducerea în hărțile conceptuale a unor imagini/poze, filmulețe realizate de elevi .

Principalele avantaje ale utilizării hărților conceptuale: facilitează evaluarea structurilor cognitive ale elevilor, cu accent pe relațiile stabilite între concepte, idei etc.; determină elevii să practice o învățare activă, logică; permit profesorului să emită aprecieri referitoare la eficiența stilului de învățare al elevilor și să îi ajute să-și regleze anumite componente ale acestuia; asigură „vizualizarea” relației dintre componenta teoretică și cea practică a pregătirii elevilor; facilitează surprinderea modului în care gândesc elevii, a modului în care își construiesc demersul cognitiv, permițând ulterior diferențierea și individualizarea instruirii; pot fi integrate cu succes în orice strategie de evaluare; pot servi ca premise pentru elaborarea unor programe eficiente de ameliorare, recuperare, accelerare sau în construcția unor probe de evaluare; permit evaluarea nivelului de realizare a obiectivelor cognitive propuse, dar pot evidenția și elemente de ordin afectiv

În sfera dezavantajelor includem: consum mare de timp; risc crescut de subiectivitate în apreciere în absența unor criterii de evaluare clare; efort intelectual și voluntar intens din partea elevilor care trebuie să respecte anumite standarde și rigori impuse de specificul acestei metode.

Metoda R.A.I.

Metoda R.A.I. vizează „stimularea și dezvoltarea capacităților elevilor de a comunica (prin întrebări și răspunsuri) ceea ce tocmai au învățat.” Denumirea acestei metode provine de la asocierea inițialelor cuvintelor Răspunde – Aruncă – Interoghează. Poate fi utilizată în orice moment al activității didactice, în cadrul unei activități frontale sau de grup.

Un demers evaluativ realizat prin intermediul acestei metode implică respectarea următorilor pași (în cazul unei activități frontale):

- se precizează conținutul/tema supus/ă evaluării;
- se oferă o minge ușoară elevului desemnat să înceapă activitatea;
- acesta formulează o întrebare și aruncă mingea către un coleg care va preciza răspunsul; la rândul său, acesta va arunca mingea altui coleg, adresându-i o nouă întrebare;
- elevul care nu va putea oferi răspunsul corect la întrebare va ieși din „joc”, răspunsul corect fiind specificat de cel ce a formulat întrebarea; acesta are dreptul de a mai adresa o întrebare, iar în cazul în care nici el nu cunoaște răspunsul corect, va părăsi „jocul” în favoarea celui căruia i-a adresat întrebarea;
- în „joc” vor rămâne numai elevii care demonstrează că dețin cunoștințe solide în legătură cu tema evaluată;
- la final, profesorul clarifică eventualele probleme/întrebări rămase fără răspuns. Pe parcursul activității, profesorul-observator identifică eventualele curențe în pregătirea elevilor și poate adopta astfel deciziile necesare pentru îmbunătățirea performanțelor acestora, precum și pentru optimizarea procesului de predare-învățare.

Această metodă alternativă de evaluare poate fi utilizată cu succes în cadrul opționalului propus, cadrul didactic atenționând însă elevii în ceea ce privește necesitatea varierii tipurilor de întrebări și a gradării lor ca dificultate.

Avantajele metodei R.A.I.:

- este, în același timp, o metodă eficientă de evaluare, dar și o metodă de învățare interactivă; elementele de joc asociate acestei metode transformă demersul evaluativ într-o activitate plăcută, atractivă, stimulativă pentru elevi;

- nu implică sancționarea prin notă a performanțelor elevilor, având rol constativ-ameliorativ, ceea ce elimină stările emoționale intens negative;
- promovează interevaluarea ; permite realizarea unui feedback operativ;
- contribuie la:
  - ♣ formarea și consolidarea deprinderii de ascultare activă;
  - ♣ formarea și dezvoltarea capacității reflective;
  - ♣ dezvoltarea competențelor de relaționare;
  - ♣ dezvoltarea competențelor de comunicare;
  - ♣ formarea și dezvoltarea competențelor de evaluare și autoevaluare;
  - ♣ dezvoltarea capacității argumentative etc..

Limitele acestei metode pot fi următoarele:

- consum mare de timp;
- răspunsuri incomplete sau incorecte, în condițiile în care profesorul nu monitorizează cu atenție activitatea grupului;
- nonimplicarea unor elevi sau etichetarea elevilor care au nevoie de mai mult timp pentru formularea întrebărilor/răspunsurilor;
- apariția unor conflicte între elevi etc..

Tehnica 3-2-1

Tehnica 3-2-1 este „un instrument al evaluării continue, formative și formatoare, ale cărei funcții principale sunt de constatare și de sprijinire continuă a elevilor.”

Este o tehnică modernă de evaluare care nu vizează sancționarea prin notă a rezultatelor elevilor, ci constatarea și aprecierea rezultatelor obținute la finalul unei secvențe de instruire sau al unei activități didactice, în scopul ameliorării/îmbunătățirii acestora, precum și a demersului care le-a generat.

Denumirea acestei tehnici se datorează solicitărilor pe care ea și le subsumează. Astfel, elevii trebuie să noteze:

- trei concepte pe care le-au învățat în secvența/activitatea didactică respectivă;
- două idei pe care ar dori să le dezvolte sau să le completeze cu noi informații;
- o capacitate, o pricepere sau o abilitate pe care și-au format-o/au exersat-o în cadrul activității de predare-învățare.
-

Avantajele tehnicii 3-2-1:

- aprecierea unor rezultate de diverse tipuri (cunoștințe, capacități, abilități);
- conștientizarea achizițiilor ce trebuie realizate la finalul unei secvențe de instruire sau a activității didactice;
- cultivarea responsabilității pentru propria învățare și rezultatele acesteia;
- implicarea tuturor elevilor în realizarea sarcinilor propuse;
- formarea și dezvoltarea competențelor de autoevaluare;
- formarea și dezvoltarea competențelor metacognitive;
- asigurarea unui feedback operativ și relevant;
- reglarea oportună a procesului de predare-învățare;

Limitele acestei tehnici pot fi următoarele:

- superficialitate în elaborarea răspunsurilor;
- „contaminarea” sau gândirea asemănătoare;
- dezinteres, neseriozitate manifestată de unii elevi etc..

V.5.PLANIFICAREA ȘI PROIECTAREA DIDACTICĂ

Proiectarea demersului didactic este acea activitate desfășurată de profesor care constă în anticiparea etapelor și a acțiunilor concrete de realizare a predării. Proiectarea demersului didactic presupune:

- lectura personalizată a programei CDȘ-ului
- planificarea calendaristică
- proiectarea secvențială (a unităților de învățare și a lecțiilor)

O **unitate de învățare** reprezintă o structură didactică deschisă și flexibilă, care are următoarele caracteristici:

- determină la elevi formarea unui comportament specific, generat prin integrarea competențelor specific
- este unitară din punct de vedere thematic
- se desfășoară în mod sistematic și continuu pe o perioadă de timp

Elementul generator al planificării calendaristice este unitatea de învățare.

Proiectul unității de învățare se întocmește într-un tabel , având următoarele rubrici : Conținuturi(detalieri), Competențe specifice, Activități de învățare,Resurse,Evaluare.

În rubrica referitoare la Conținuturi apar inclusive detalieri de conținut necesare în explicitarea anumitor parcursuri,respective în corelarea lor cu baza proprie de cunoaștere a elevilor.

În rubrica Competențe specific se trec numerele competențelor specific din programa opționalului,vizate.

Activitățile de învățare sunt cele pe care profesorul le consideră adecvate pentru atingerea competențelor propuse.

Rubrica Resurse cuprinde specificări de timp,de loc,forme de organizare a clasei,mijloace.

În rubrica Evaluare se menționează instrumentele folosite la clasă.

Față de proiectarea tradiționalăcentrată pe lecție(ora de curs)- proiectarea unității de învățare are următoarele calități – și avantaje :

- creează un mediu de învățare coerent în care așteptările elevilor devin clare pe termen mediu și lung
- implică elevii în “proiecte de învățare personale”pe termen mediu și lung - rezolvare de probleme complexe,luare de decizii complexe – cu accent pe explorare și reflecție
- implică profesorul într-un ”proiect” didactic pe termen mediu ,cu accent pe ritmurile de învățare proprii ale elevilor
- dă perspectivă lecțiilor , conferind acestora o structură specifică, în funcție de secvența unității de învățare în care se află

Proiectul de lecție - conceput ca document separat – este recunoscut ca o formalitate consumatoare de timp și energie.

Lecția este înțeleasă ca o componentă operațională (Cum?) pe termen scurt a unității de învățare. Dacă unitatea de învățare oferă o înțelegere a procesului din perspectivă strategică,lecția oferă înțelegerea procesului din perspectivă operativă , tactică. Proiectul unității de învățare trebuie să ofere o derivare simplă a lecțiilor componente. Ca urmare , trecerea de la unitatea de învățare – o entitate supraordonată – la o lecție componentă trebuie să permit o ”replicare “ în același timp funcțională (De ce?) , structural (Cu ce?) și operațională (Cum?) a unității de învățare,la o scară temporală mai mica și într-un mod subordonat . Acest mod de

tartare orientate către scopuri precise caracterizează organizarea atât a unității de învățare, cât și a lecției.

V.6.SUGESTII METODOLOGICE

Premisa abordării didactice a educației cetățeniei active este crearea unui raport de complementaritate între educația nonformală și educația formală, atât sub aspectul conținutului, cât și sub aspectul modalităților și formelor de realizare.

În viața reală, omul se manifestă continuu prin patru dimensiuni : a fi, a ști, a face, a conviețui, rezolvând probleme care implică stăpânirea competențelor cheie (sociale, lingvistice, civice, de exprimare culturală etc.) traduse prin abilități de viață . Implicarea elevilor în programe de dezvoltare a abilităților personale determină valorizarea competențelor dobândite în cadrul formal și înțelegerea finalităților educației. Dezvoltarea abilităților de viață se realizează prin proiecte structurate pe algoritmul educației nonformale, care include următoarele etape:

1. Identificarea nevoilor de dezvoltare ale elevilor:
2. Cu ajutorul metodelor de investigare (observație, chestionar, interviu, etc.) au fost descoperite nevoile reale ale elevilor privind dezvoltarea abilităților de viață cuprinse în programa propusă.
3. Crearea situațiilor de învățare destinate conștientizării nevoilor identificate: Proiectul propus urmărește implicarea elevilor în situații de învățare prin care să se confrunte cu propriile nevoi.
4. Stabilirea obiectivelor operaționale ale activităților: Obiectivele urmărite se doresc a fi concrete/specifice, realiste, adaptate profilului și dinamicii clasei, bazate pe nevoile reale ale elevilor și să facă referire la indicatori stabiliți anterior.
5. Proiectarea activităților:
  - Pregătirea contextului: Contextul fizic de învățare: sala de clasă va fi pregătită și adaptată activităților ce urmează a fi implementate, urmărind să stimuleze procesul de învățare și să reflecte realitatea în care se manifestă abilitatea de viață;
  - Designul activităților: se va mula pe preferințele și stilurile de învățare ale elevilor, se va ține cont de așteptările, experiența anterioară și sugestiile participanților;

- Metodele folosite în cadrul procesului de formare vor permite deopotrivă achiziția informațiilor, formarea comportamentelor și a atitudinilor și manifestarea performanțelor. Se va include o gamă diversificată de metode și procese: lucrul în echipă, lucrul individual, discuțiile de grup, brainstorming, jocurile, atelierelor, jocul de rol, instruirea directă, simularea, investigația, studiul de caz, animația socio-educativă, proiectul, vânătoarea de comori, origami, public speaking, cafeneaua publică, teatru forum, biblioteca vie, storytelling, open space technology, writing theatre etc.
- Asigurarea reflecției : Elevii vor fi încurajați să reflecteze asupra procesului lor de învățare.
- Planificarea evaluării : fiecărei activități îi va fi corelat un proces de evaluare/autoevaluare care să urmărească atingerea obiectivelor propuse. Evaluarea reprezintă o parte integrantă a predării și învățării. Se urmărește cu prioritate abordarea modernă a evaluării ca activitate de învățare. În acest context, sunt adecvate metode precum: observarea sistematică a comportamentului elevilor. Metodele și instrumentele de evaluare trebuie adecvate contextelor și obiectivelor procesului de învățare, modulându-se atât pe educația formală cât și pe cea nonformală, astfel încât să permită măsurarea stadiului de dezvoltare a abilităților de viață. Observarea sistematică a comportamentului celor formați, analiza de caz, jurnalul reflexiv, proiectul, portofoliul, jocul de rol sunt câteva dintre metodele ce pot înregistra progresul, în aceste contexte de formare. Cel mai exigent instrument de evaluare a progresului înregistrat de elevi, instrument care își diversifică permanent metodele de evaluare și care oferă școlii un feedback continuu, rămâne, însă, viața reală. În momentul în care vom obține participarea cu plăcere și cu interes la orele prevăzute pentru acest pentru acest curs opțional, colaborarea între copiii români și romi și integrarea acestora în școală, putem face o evaluare pozitivă a performanțelor.

VI. CONCLUZII

Importanța educației pentru cetățenie

Europa se confruntă în prezent cu provocări serioase. Problemele socio-economice, extremismul violent și lipsa încrederii în procesele democratice sunt printre principalele amenințări la adresa păcii, democrației, libertății și toleranței. Educația și formarea profesională pot contribui la neutralizarea acestor amenințări prin cultivarea respectului reciproc și promovarea valorilor fundamentale – educația pentru cetățenie active are un rol special în această privință, iar așteptările de la acest domeniu sunt foarte mari în toată Europa.

Educația pentru cetățenie activă este un concept fluid, deoarece percepția cu privire la ceea ce este aceasta și care ar trebui să fie scopurile sale variază de la țară la țară și se modifică în timp. Definiția utilizată aici se aplică societăților democratice moderne.

Definiția educației pentru cetățenie:

Educația pentru cetățenie este o arie disciplinară care urmărește să promoveze conviețuirea armonioasă și să încurajeze dezvoltarea reciproc benefică a oamenilor și a comunităților în care aceștia trăiesc. În societățile democratice, educația pentru cetățenie îi ajută pe elevi să devină cetățeni activi, informați și responsabili, care sunt dispuși și capabili să-și asume responsabilitatea pentru ei înșiși și comunitățile lor, la nivel național, european și internațional.

Educația este legată intrinsec de dezvoltarea și progresul individual în context social. Toate formele de educație responsabilă sunt benefice nu numai pentru individ, ci și pentru societate în ansamblu. Există totuși o legătură specială între educația pentru cetățenie și binele societății și instituțiile sale. Autoritățile din domeniul educației din toată Europa sunt conștiente de faptul că este necesar ca tinerii și copiii să fie învățați să se poarte responsabil ținând cont nu numai de interesul lor propriu, ci și de cel al altora, inclusiv de interesul comunităților din care fac parte. Copiii trebuie să fie învățați și să înțeleagă rolul instituțiilor care sunt necesare pentru o societate funcțională. În societățile democratice, toți membrii au, prin definiție, un rol social și politic. Acesta include în mod normal participarea la vot și candidarea la alegeri, examinarea acțiunilor autorităților publice și acțiunea în vederea schimbării sociale. Tinerii trebuie prin urmare să dobândească acele competențe care sunt necesare pentru a-și îndeplini aceste îndatoriri sociale și politice. Autoritățile din domeniul educației din țările democratice se străduiesc, mai mult sau mai puțin, să promoveze

competențele personale, interpersonale și sociale, pe lângă cunoașterea instituțiilor și a practicilor politice.

Acest opțional tinde să aibă o arie mare de acoperire , cuprinzând toate cele patru domenii de competențe – interacțiunea eficientă și constructivă, gândirea critică, comportamentul responsabil din punct de vedere social și acțiunea democratică. În plus, oferă materiale orientative pentru cadrele didactice și alte tipuri de resurse pentru a sprijini predarea și învățarea educației pentru cetățeniei active la clasă, reanimarea și modelarea educației pentru cetățenie activă în comunitatea noastră. Odată ce se produce conștientizarea și așteptările cresc, educația pentru cetățenie va primi probabil și mai multă atenție și, să sperăm, și mai multe resurse.

CITATE CELEBRE

Prin alegerile și acțiunile pe care le facem în viață, creăm persoana care suntem și înfățișările pe care le purtăm.

Kenneth Patton

Om esti pentru oameni. Si nu pentru a le cruta sarcina de a se ingriji de tine, ci pentru a primi sarcina de a te ingriji de ei.

Nicolae Iorga

Un individ trebuie sa se sacrifice pentru salvarea unei colectivitati. Nu este vorba aici de o aritmetica stupida. E vorba de respectarea omului ca individ.

Antoine de Saint-Exupery

Fiecare om pe care il intalnesc in drumul meu imi este superior prin ceva. De aceea incerc sa invat cate ceva pe langa fiecare.

Sigmund Freud

Oamenii sunt egali prin deosebirile lor.

William Blake

Omul nu este un cerc cu un singur centru; e o elipsa cu doua focare: faptele si ideile.

Victor Hugo

Decizia este un risc care își are rădăcinile în curajul de a fi liber.

Paul Tillich

Tot ceea ce faci acum este ceva ce ai ales să faci. Unii oameni nu vor să creadă asta. Dar dacă ai mai mult de 21 de ani, viața ta este cea pe care ți-o faci. Pentru a-ți schimba viața, trebuie să-ți schimbi prioritățile.

John C. Maxwell

Cred că noi suntem singurii responsabili de alegerile noastre și trebuie să acceptăm consecințele fiecărei fapte, fiecărui cuvânt și gând de-a lungul întregii noastre vieți.

Elisabeth Kubler-Ross

Dacă vrei să îți se spună ceva, vorbește cu un bărbat. Dacă vrei să se facă ceva, vorbește cu o femeie.

Margaret Thatcher

Libertatea, luând sensul concret al cuvântului, constă în capacitatea de a alege.

Simone Weil

Cele mai mari minți sunt capabile de cele mai mari vicii, precum și de cele mai mari virtuți.

Rene Descartes

Principalul lucru pe care îl putem învăța din istorie este că acțiunile oamenilor au consecințe și că anumite alegeri, odată făcute, nu mai pot fi anulate. Ele exclud posibilitatea de a face alte alegeri și astfel determină evenimente viitoare.

Gerda Lerner

Puterea de a alege între bine și rău este la îndemâna tuturor.

Origen

Sinele nu este ceva de-a gata, ci ceva care se formează continuu prin alegerile pe care le facem.

John Dewey

Un lucru pe care femeile încă trebuie să îl învețe este că nimeni nu îți dă putere. O ieși singur.

Roseanne Barr

Atunci când aleg între două rele, îmi place întotdeauna să-l încerc pe cel pe care nu l-am mai încercat niciodată.

Mae West

Femeile și pisicile vor face așa cum vor, iar bărbații și câinii trebuie să se relaxeze și să se obișnuiască cu ideea.

Robert A. Henlein

Trebuie să îți antrenezi intuiția – trebuie să ai încredere în vocea aceea mică din interior care îți spune exact ce să zici, ce să faci.

Ingrid Bergman

*O corabie se-ndreaptă către est,
Iar alta către vest,
Aceleași vânturi care suflă le mână,
Mulțimea pânzelor sale,
Și nu rafalele,
Încotro mergem o să ne spună.*

Ca vânturile mării

Sunt valurile timpului,

Atunci când călătorim prin viață,

Sunt trăsăturile sufletului

Cele care determină scopul,

Ce nu depinde de liniște sau de harță.

Ella Wheeler Wilcox

CU CE RĂMÂN?

Acest optional îți va face poftă de implicare, fără să încerce să te convingă că implicarea ta în comunitate e valoroasă și esențială, pentru calitatea vieții în satul, orașul sau țara ta. Pofta de implicare vine pe măsură ce se limpezesc apele și afli într-o manieră prietenoasă, informații de care probabil te-ai ferit pentru că-ți păreau aride, abstracte sau mult prea complicate. Cum să te înțelegi mai bine, cum să-i accepți pe alții așa cum sunt și cum să interacționezi mai ușor cu ceilalți, poate lua o formă la fel de simplă ca „A-ul” din A-B-C-ul poveștii tale de cetățean activ. Să afli ce drepturi ai, cum sau de ce îți sunt de folos, este o continuare naturală ca să ajungi apoi să conduci schimbarea reală în comunitate, planificându-ți succesul, etapă cu etapă.

Implicarea civică poate fi simplă ca ABC-ul, dar te poartă prin aventuri din care ieși mai câștigat și mai puternic, într-o comunitate, care, la rândul ei, crește mai sănătoasă datorită ție.

Anexa 1.

LECȚIA: "CUM VĂD ALȚII O PERSOANĂ"

Competența de învățare	experimentarea complexității părerilor și luarea unor decizii îns propriile alegeri.
Sarcinile elevilor	Elevilor li se atribuie roluri specifice și își formează păreri. Ei învață cum să își modifice perspectiva.
Resurse	Descrierea rolurilor, fișa de lucru 1.1. (grupuri 1-3), coli mari de hârtie, markere.
Metoda	Lucru în grup.

Elevii formează trei grupuri și primesc fișa de lucru 1.1. (în trei versiuni diferite pentru grupuri diferite), o coală mare de hârtie și un marker. Pot fi formate mai multe grupuri iar profesorul oferă apoi mai multe scene de jucat, sau aceeași sarcină este dată diferitelor grupuri. Aceasta din urmă ar putea fi un scenariu interesant, pentru că va arăta cât de diferite pot fi descrierile și înțelegerile. Profesorul spune apoi povestea despre băiatul care s-a mutat cu casa și explorează noul mediu. El

Proiect derulat de

menționează clasei că băiatul ținea un jurnal, dar nu-l citește cu voce tare în clasă, deoarece fiecare grup a primit doar o parte din text.

Informații generale pentru profesori

Textul complet:

“Este prima mea zi în noua mea clasă. Familia mea s-a mutat aici dintr-o altă regiune și încă mă simt străin. Dragă jurnalule, mi s-au întâmplat atâtea în ultimele zile, o sa-ți povestesc o parte din acestea.

Acum locuim într-un apartament lângă râu. Unul dintre băieții din clasa mea locuiește câteva case mai încolo. A venit deja la mine în a treia zi ca să mă roage să merg cu el la pescuit. L-am refuzat pentru că undița mea este încă împachetată în una dintre cutii.

În fața școlii este un teren mare de fotbal. M-am bucurat, pentru că îmi place să joc fotbal. Așa că mi-am adus mingea și am vrut să încep să mă antrenez. Abia începusem să trag la poartă când directorul școlii m-a oprit. Era furios și m-a întrebat dacă știam să citesc. Nu văzusem un semn care spunea că terenul se închidea după ploaie. Am fost atât de șocat că m-am dus acasă fără să spun o vorbă.

În apartamentul de deasupra noastră trăiește un bătrân. Când m-am întors acasă ieri m-am întâlnit cu el la ușa de la intrare, venea de la cumpărături. Avea o sacoșă cu mâncare și respira greu. Mi-a părut rău de el, l-am întrebat dacă pot să îl ajut și i-am dus sacoșa până la ușă.”

Cele trei versiuni ale fișelor de lucru pentru grupuri conțin diferite părți din jurnal. Percepția grupurilor va diferi în funcție de informațiile pe care le-au primit. Prin urmare, fiecare grup vede doar o parte din identitatea băiatului și reflectă acest punct de vedere în jocul de roluri. După cum se prevede în îndeplinirea sarcinilor, grupurile prezintă mai întâi seturile lor de adjective. Un membru al fiecărui grup colectează rezultatele discuției grupului pe coala mare de hârtie pentru prezentarea în următoarea lecție.

Acum, fiecare grup decide referitor la un scurt joc de roluri, care reprezintă interpretarea lor. Aceste jocuri de roluri ar trebui să fie mai întâi explicate și discutate în clasă și apoi repetate. Acest lucru ar putea avea loc în diferite colțuri ale clasei, sau, poate, în săli de conferințe în clădirea școlii, în clădiri exterioare sau, în cazul în care vremea permite, pe terenul de joacă. Chiar dacă jocul de roluri durează ceva la început, efortul va fi util. Pentru mulți elevi, ceea ce este adesea greu de exprimat în cuvinte poate fi declarat acum simplu și clar.

Obiectivul pentru elevi la această lecție este ca adjectivele să fi fost scrise pe postere și să fi repetat scena.

La sfârșitul lecției profesorul adună posterele (el le va redistribui la începutul următoarei lecții) și efectuează o scurtă informare la sfârșitul lecției. El dă feedback pozitiv și analizează subiectul următoarei lecții.

Fișa de lucru 1.1: pentru elevi (Grupul 1)

Conveniți în legătură cu un reprezentant al grupului vostru care va citi cu voce tare scurtul fragment din jurnal și sarcina pentru grupul vostru.

Numiți un alt membru al grupului vostru care să noteze rezultatele voastre și să le prezinte clasei.

Fragment din jurnalul lui Mihai:

“Este prima mea zi în noua mea clasă. Familia mea s-a mutat aici dintr-o altă regiune și încă mă simt străin. Dragă jurnalule, mi s-au întâmplat atâtea în ultimele zile, o sa-ți povestesc o parte din acestea.

Acum locuim într-un apartament lângă râu. Unul dintre băieții din clasa mea locuiește câteva case mai încolo. A venit deja la mine în a treia zi ca să mă roage să merg cu el la pescuit. L-am refuzat pentru că undița mea este încă împachetată în una dintre cutii.”

Sarcini:

1. Faceți o listă a adjectivelor care considerați că ar fi folosite de colegii de clasă ai lui Mihai pentru a-l descrie (brainstorming în grupul vostru).
2. Ce credeți că ar spune un elev din clasa lui Mihai celorlalți elevi despre acesta? Repetați o scurtă scenă pe care o puteți juca în clasă.

Fișa de lucru 1.1: pentru elevi (Grupul 2) Joc de rol

Conveniți în legătură cu un reprezentant al grupului vostru care va citi cu voce tare scurtul fragment din jurnal și sarcina pentru grupul vostru.

Numiți un alt membru al grupului vostru care să noteze rezultatele voastre și să le prezinte clasei.

Fragment din jurnalul lui Mihai:

„În fața școlii este un teren mare de fotbal. M-am bucurat, pentru că îmi place să joc fotbal. Așa că mi-am adus mingea și am vrut să încep să mă antrenez. Abia începusem să marchez când directorul școlii m-a oprit. Era furios și m-a întrebat dacă nu știam să citesc. Nu văzusem un semn care spunea că terenul se închidea după ploaie. Am fost atât de șocat că m-am dus acasă fără să spun o vorbă.”

Sarcini:

1. Faceți o listă a adjectivelor care considerați că ar fi folosite de colegii de clasă ai lui Mihai pentru a-l descrie (brainstorming în grupul vostru).
2. Ce credeți că ar spune un elev din clasa lui Mihai celorlalți elevi despre acesta? Repetați o scurtă scenă pe care o puteți juca în clasă.

Fișa de lucru 1.1: pentru elevi (Grupul 3) Joc de rol

Conveniți în legătură cu un reprezentant al grupului vostru care va citi cu voce tare scurtul fragment din jurnal și sarcina pentru grupul vostru.

Numiți un alt membru al grupului vostru care să noteze rezultatele voastre și să le prezinte clasei.

Fragment din jurnalul lui Mihai:

“Este prima mea zi în noua mea clasă. Familia mea s-a mutat aici dintr-o altă regiune și încă mă simt străin. Dragă jurnalule, mi s-au întâmplat atâtea în ultimele zile, o sa-ți povestesc o parte din acestea.

În apartamentul de deasupra noastră trăiește un bătrân. Când m-am întors acasă ieri m-am întâlnit cu el la ușa de la intrare, venea de la cumpărături. Avea o sacoșă cu mâncare și respira greu. Mi-a părut rău de el, l-am întrebat dacă pot să îl ajut și i-am dus sacoșa până la ușă.”

Sarcini:

1. Faceți o listă a adjectivelor care considerați că ar fi folosite de colegii de clasă ai lui Mihai pentru a-l descrie (brainstorming în grupul vostru).
2. Ce credeți că ar spune un elev din clasa lui Mihai celorlalți elevi despre acesta? Repetați o scurtă scenă pe care o puteți juca în clasă.

Anexa 2

Lecția : Cât de diferit poate fi descrisă o persoană...

Competența de învățare	Conștientizarea faptului că descrierile diferite se pot referi la una și aceeași identitate.
Sarcinile elevilor	Elevii repetă și joacă scenele și își prezintă munca în scris. Ei discută scenele pe care le-au văzut.
Resurse	Rezultatele primei lecții (jocul de roluri care a fost repetat și listele de adjective pe postere) devin materialul de bază al celei de a doua lecții. Elevii își dau seama că fără participarea și contribuțiile lor, unitatea de învățare nu poate continua.
Metoda	Joc de roluri, prezentări și discuție ghidată cu toată clasa.

Profesorul explică procedura lecției. El acordă grupurilor alte cinci minute pentru a-și repeta scenele. Scenele sunt apoi prezentate.

În primul rând, un membru al grupului citește clasei fragmentul din jurnal folosind posterul din prima lecție. Apoi, grupul joacă scena. Se recomandă ca toate scenele să fie prezentate fără întreruperi. În cazul în care mai multe grupuri au primit același fragment din jurnal, acestea ar trebui să joace aceste scene, cu mici variații, una după alta.

După ce grupurile au terminat, profesorul oferă feedback pozitiv și, din nou, face rezumatul obiectivului acestei succesiuni de scene. În cazul în care clasa este obișnuită cu această formă de predare, atunci elevii pot trece la pasul următor. Dacă nu, este recomandabil să se acorde elevilor posibilitatea de a analiza și de a reflecta cu privire la succesiunea de scene, analizând aspectele ce țin de conținut și formă.

Iată câteva exemple privind modul în care profesorul poate îndemna la reflecție privind jocul de roluri:

- Care a fost experiența noastră ca și grup?
- Am descoperit ceva nou despre mine?
- Cum ne-am descurcat în a juca personajele pe care le-am jucat?

Partea a 2-a

În cea de a doua parte a lecții, elevii își aranjează scaunele în unul sau două semicercuri în jurul tablei. Apoi, profesorul afișează posterele unul lângă altul pe tablă. Elevii privesc cum se desfășoară prezentarea:

Iată cum îl văd ceilalți:

Colegii de clasă	Profesorii	Vecinii
		

În discuția de follow-up, elevii ar trebui să înțeleagă că este perfect normal ca o persoană să fie văzută diferit de persoane sau grupuri diferite. Ei ar trebui să își dea seama că nu pot folosi categorii precum „adevărat” și „fals” pentru a-și descrie punctele de vedere. De fapt, pentru a reprezenta băiatul în mod corect, ar fi greșit să se permită doar un punct de vedere pentru a-l descrie.

Posibile sugestii pentru ca profesorul să susțină gândirea critică în clasă:

- Atunci când văd aceste descrieri diferite, mă simt puțin confuz.
- Deci ce este adevărat acum?
- Cine este Mihai de fapt?

Profesorul așteaptă până când un număr de elevi au ridicat mâna iar apoi îi lasă să dea răspunsuri diferite. Notează aceste răspunsuri pe o listă pe tablă sau preferabil pe un flip chart:

Ce putem spune despre băiat?

- Cum îl putem descrie adecvat?
- Declarația 1
- Declarația 2

Proiect derulat de

- Declarația 3
- Declarația 4
- Declarația 5

La sfârșitul lecției profesorul rezumă viziunile desprinse de elevii din primele două lecții. Ar fi avantajos dacă ar fi disponibil un flip chart pe care să se noteze aceste aspecte astfel încât să fie prezentate la lecțiile următoare. Următoarele aspecte se pot dovedi utile:

Identitate

- Există multe fețe ale identității unei persoane.
- Adesea, alte persoane (vecini, prieteni, profesori, străini) au păreri diferite referitoare la aceeași persoană.
- Trebuie să ascultăm păreri diferite dacă vrem să știm mai multe despre o persoană.
- ...
- ...

La sfârșitul lecției, profesorul le cere feedback elevilor, având grijă să nu comenteze remarcile acestora.

Există diferite moduri în care acest lucru poate fi făcut. A solicita clasei în general nu este întotdeauna cea mai bună soluție, pentru că de cele mai multe ori aceiași câțiva elevi vor răspunde iar feedback-ul va rămâne nespecific. De aceea, aici se recomandă modelul „țintă de darts”. Aceasta este o metodă de a obține feedback rapid care permite fiecărui elev să își specifice răspunsurile. Anexa oferă o descriere detaliată a acestei forme de feedback.

Profesorul face un rezumat al următoarelor două lecții, în care clasa nu va analiza persoane individuale ci grupuri în cadrul societății, precum și țări întregi.

Anexa 3

Lecție : Stereotipuri și prejudecăți

Ce este identitatea? Cum îi percep pe ceilalți, cum mă văd ei?

Cine sunt eu cu adevărat? În fiecare zi, elevii experimentează o mare varietate de valori și moduri de viață împreună. În scopul de a găsi propria lor poziție, au nevoie să-și dezvolte abilitatea de a face alegeri. Ce pot să fac, ce nu trebuie să fac? Ce este bine și ce este greșit? Adolescenții își dau seama în curând că nu se poate răspunde ușor la aceste întrebări. Ceea ce poate fi bine într-un caz poate fi greșit într-un alt caz. Cum pot decide? Ce orientări am?

Două instrumente importante pentru orientare personală reprezintă constituția unei țări și abordarea de către aceasta a drepturilor omului. Acestea sunt două puncte de referință care demonstrează pluralismul valorilor într-o societate. Cel mai important principiu este libertatea personală, ceea ce permite fiecărui individ dreptul de a-și dezvolta personalitatea pe fondul toleranței reciproce și responsabilității, aducând astfel beneficii atât pentru comunitatea în care trăiește cât și pentru omenire în general. Putem diferi foarte mult în ceea ce privește viziunile și interesele noastre, cu condiția să fi convenit regulile cu privire la modul de a discuta neînțelegerile noastre în mod pașnic.

Copiii și adolescenții ar trebui să știe că adulții se luptă, de asemenea, cu provocările și exigențele cu care se confruntă. Aceștia ar trebui să realizeze, de asemenea, că profesorii nu au cheia adevărului absolut, ci fac greșeli și să încerce să învețe de la ei.

Această unitate de învățare se ocupă cu unele din întrebările cu privire la dezvoltarea identității unei persoane și modul în care oamenii și grupurile se percep pe ei și pe alții. Elevii ar trebui să înțeleagă că identitatea lor este definită atât de către ei înșiși cât și prin interacțiunea lor cu alții. Identitatea este definită prin marcarea atât a diferențelor dintre indivizi cât și a nevoii de a aparține familiei sau unui grup de persoane egale și de a fi protejat de aceasta/acesta. Tinerii se vor înțelege mai bine în cazul în care își explorează sentimentele și nevoile personale, dezvoltarea lor personală și dorințele lor pentru viitor. Ei au nevoie să facă experiențe cu diferite forme de comportament, extinzând astfel repertoriul lor de interacțiune cu ceilalți. Ei vor învăța acest lucru dacă contribuie constructiv la situații de interacțiune socială.

Istoria socială și politică a țării noastre are un impact puternic asupra vieților noastre de astăzi. Elevii ar trebui să devină conștienți de această influență prin colectarea

regulată de informații despre problemele actuale și discutarea acestora, formarea de opinii personale și ascultarea opiniilor altora. Ei trebuie să acorde atenție opiniilor, prejudecăților și stereotipurilor care fac parte din opinia publică. O persoană trebuie să fie conștientă de aceste forme subtile de influență pentru a le contracara, și să reflecteze critic asupra alegerilor sale precum și să le modifice dacă este necesar.

Educație pentru cetățenie activă și drepturile omului

Prin această serie de lecții:

- elevilor li se vor prezenta concepte de realizare a stereotipurilor și modul în care se produc prejudecățile;
- elevii vor realiza că noi toți atribuim anumite calități indivizilor și grupurilor;
- elevii înțeleg că respectiva atribuire ne ajută să facem față complexității vieții noastre de zi cu zi;
- elevii realizează că atribuirea poate fi dăunătoare și injustă;
- elevii învață că atribuirea susține formarea identităților individului și grupului;
- elevii învață că identitatea este un lucru complex, iar acest lucru înseamnă că fiecare persoană poate și trebuie să fie înțeleasă și descrisă diferit.

Fișa de lucru 2.2 pentru elevi: Bărbați și femei

Povestea 1

„Mi s-a întâmplat de mai multe ori. După cină, mama se așteaptă ca toți copiii ei să ducă farfuriile și castroanele în bucătărie, să curețe masa, să spele vasele, să se asigure că totul este pus la loc în dulapul din bucătărie și că este ordine și curățenie în toată bucătăria. Din nou, cei doi frați ai mei care deși sunt mai mari decât mine, mi-au spus că treaba asta nu este pentru ei și că eu trebuie să o fac, doar pentru că sunt fată. De data asta nu am protestat pentru că eram foarte supărată. M-am plâns tatălui meu care mi-a spus că nu strică să am puțină practică și că lucrul acesta înseamnă o pregătire bună pentru a deveni soție casnică.”

Întrebări

1. Vă puteți imagina că acest lucru se întâmplă în familia voastră?

2. Imaginați-vă că sunteți această fată: ce ați vrea să spuneți fraților voștri? Și tatălui vostru?
3. Sunteți de acord cu textul de la art. 1 din Declarația Universală a Drepturilor Omului? Cum se aplică acesta la povestea de mai sus? “Toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi”.

Povestea 2

„Șase băieți stăteau în jurul meu în curtea școlii. Se uitau cu toții fix la mine și mă tachinau. Spuneau astfel: „Băieți, sunteți sigur că este fată? Ce-ar fi să examinăm acest aspect mai amănunțit?” Apoi, unul dintre ei s-a apropiat de mine, încercând să mă atingă. Însă în acel moment directorul școlii a intrat în curte, iar băieții au plecat.”

Întrebări

1. Vă puteți imagina că acest lucru se întâmplă în școala voastră sau în apropierea acesteia? Dați exemple.
2. Imaginați-vă că sunteți această fată – ce le-ați spune acestor băieți?
3. Imaginați-vă că un alt băiat a văzut ce s-a întâmplat de la distanță. Ar fi trebuit să intervină? De ce/de ce nu? Cum ar fi putut să facă acest lucru?
4. Considerați ce s-a întâmplat ca fiind „hărțuire sexuală” conform următoarei definiții?

„Hărțuirea sexuală reprezintă orice comportament care prin cuvinte, acțiuni sau efect psihologic de natură sexuală prin intenție sau rezultat, aduce atingere demnității unei persoane sau generează intimidare, ostilitate sau situații umilitoare, amenințătoare sau similare și care este motivat de apartenența la celălalt sex sau de manifestarea unei orientări sexuale diferite și care înseamnă pentru victimă un comportament nepotrivit de natură fizică, verbală, sugestivă sau de altă natură.”

Povestea 3

„Eram o ingineră tânără și mi-am depus candidatura pentru postul de director de mentenanță la o fabrică de materiale de construcții. Am fost invitată să particip la testele generale, tehnice și psihologice, împreună cu alte 24 de persoane, toți candidații, în afară de mine, fiind bărbați. După această fază au fost selectate cinci persoane pentru un interviu cu directorul general. Deși după susținerea testelor m-am clasat a treia, nu am fost una dintre aceste cinci persoane (Am obținut această informație în mod extrem de confidențial, de la un prieten care lucra în departamentul de personal). Fără a menționa această informație, am încercat să îl contactez pe directorul general. Când am discutat cu el, l-am întrebat dacă au ținut cont de faptul

că sunt femeie. A negat, însă a spus că trebuie recunoscut faptul că deseori femeile rămân însărcinate după câțiva ani, iar pentru anumite posturi acest aspect creează probleme de continuitate. De asemenea, a precizat că un astfel de post ar fi destul de dificil pentru o femeie, întrucât toți muncitorii din echipa tehnică sunt bărbați și se poartă destul de brutal. Trebuie să mă consider norocoasă că nu am fost selectată.”

Întrebări

1. Vă puteți imagina că acest lucru se întâmplă într-o companie din regiunea voastră?
2. Imaginați-vă că sunteți această femeie: ce ați vrea să spuneți directorului general?
3. Credeți să directorul general acționează în acest caz împotriva legii din țara voastră? Dacă da, cum ați dovedi acest lucru?

„Toate formele de discriminare pe motiv de gen în cadrul procesului de ocuparea a forței de muncă, publicare a posturilor vacante, procedurilor de selecție, angajare și concediere contravin prevederilor legii.”

Anexa 4

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE

Diversitate și pluralism

Lecția : Cum pot oamenii să trăiască împreună în pace?

Titlul lecției	Obiective	Sarcinile elevilor	Resurse	Metoda
Lecția 1: Cum pot oamenii să trăiască împreună în pace?	<p>Analizarea aspectelor care rezultă atunci când comunități cu diferite valori și credințe încearcă să trăiască împreună în pace. analizarea rolului educației în dezvoltarea înțelegerii dintre oamenii de culturi diferite.</p> <p>Conștientizarea faptului că indivizii nu pot influența societatea de unii singuri.</p>	<p>Elevii discută aspectele care rezultă din poveste.</p> <p>Elevii se angajează în gândirea critică.</p> <p>Ei împărtășesc ideile.</p> <p>Elevii joacă roluri pentru a explora un aspect.</p>	Copii ale fișei de lucru pentru elevi	<p>Discuție.</p> <p>Gândire critică.</p> <p>Emitere de ipoteze.</p> <p>Joc de roluri.</p>
Lecția 2: De ce nu sunt oamenii de acord?	<p>Analizarea motivelor pentru care oameni au opinii diferite referitoare la aspecte importante.</p> <p>Dezvoltarea capacității de a discuta aspecte contestabile.</p> <p>Analizarea valorilor care sunt necesare pentru a sprijini societățile democratice.</p>	<p>Elevii dau declarații despre, și își apără părerile referitoare la o gamă de aspecte.</p> <p>Elevii analizează sursele dezacordurilor referitoare la aspecte în dezbatere publică.</p> <p>Elevii analizează influențele asupra propriilor lor valori.</p>	Etichete mari pentru exercițiul celor „patru colțuri”.	<p>Discuție.</p> <p>Reflecție.</p> <p>Gândire critică.</p> <p>Dezvoltarea normelor prin colaborare.</p>

Proiect derulat de

		Elevii dezvoltă linii directoare pentru a încuraja respectul pentru pluralism și a asigura susținerea calității respectului și dialogului referitoare la aspecte publice.		
Lecția 3: În ce privințe sunt oamenii diferiți?	<p>Analizarea barierelor din calea egalității în comunitatea mai largă.</p> <p>Identificarea motivelor pentru care unii oameni pot avea acces inegal la educație.</p> <p>Analizarea barierelor din calea egalității în comunitatea mai largă.</p> <p>Analizarea răspunderii pentru depășirea barierelor din calea egalității.</p>	<p>Elevii analizează în mod critic o situație ipotetică folosind concepte cheie.</p> <p>Elevii aplică principiile cheie propriilor lor situații sociale.</p> <p>Elevii discută aspectele cheie ridicate de lecție.</p> <p>Elevii realizează o sarcină de scriere.</p>	Copii ale poveștii. Copii ale fișei de lucru pentru elevi.	Gândire critică. Discuție. Dezvoltarea argumentului scris.
Lecția 4: De ce sunt drepturile omului importante?	<p>Cunoașterea aspectelor care rezultă atunci când persoane cu valori și moduri de viață diferite încearcă să trăiască împreună.</p> <p>Aprecierea motivelor pentru care au fost elaborate instrumente internaționale referitoare la drepturile omului, în special în cazul în care indivizii și</p>	<p>Elevii se angajează în analiza critică și prioritizarea situațiilor.</p> <p>Elevii au discuții în care joacă roluri între părți adverse.</p> <p>Elevii dezvoltă principii cheie bazate pe jocul de roluri.</p> <p>Elevii compară scenariul cu exemple reale de abuzuri ale</p>	<p>Copii ale scenariului legat de insulă.</p> <p>Copii ale cartonașelor cu situații pentru fiecare grup de lucru.</p> <p>Lista elementelor cheie ale drepturilor omului.</p> <p>Coli mari de hârtie și materiale decorative, după cum este necesar, pentru prezentarea finală.</p>	Gândire critică. Discuție. Negociere. Prezentare în grup.

	comunitățile sunt vulnerabili/e.	drepturilor omului din țara lor.		
--	----------------------------------	----------------------------------	--	--

Fișa de lucru 2.1 pentru elevi: Povestea Vesnei

Vesna, o femeie romă povestește ce i s-a întâmplat:

„Am văzut în vitrina unui magazin de haine un anunț privind un post de asistentă de vânzări. Aveau nevoie de cineva cu vârsta între 18 și 23 de ani. Am 19 ani, așadar m-am prezentat la magazin pentru a-i cere directoarei informații despre post. Mi-a spus să revin peste două zile întrucât nu își depuseseră candidatura suficiente persoane.

Am revenit de două ori și de fiecare dată mi s-a spus același lucru. Aproximativ o săptămână mai târziu m-am întors la magazin. Anunțul privind locul de muncă era afișat în vitrină. Directoarea era prea ocupată să mă vadă, însă mi s-a spus că postul fusese ocupat.

După ce am plecat din magazin, am fost atât de supărată, încât i-am cerut unei prietene care nu era de origine romă să între în magazinul respectiv și să se intereseze de post. Când a ieșit din magazin, mi-a spus că i s-a cerut să se prezinte la interviu luni.”

Întrebări

1. Cum te-ai simți dacă ceea ce i s-a întâmplat Vesnei ți s-ar întâmpla ție? Cum ai reacționa dacă prietena ta ți-ar spune că a fost invitată la interviu?
2. De ce crezi că s-a purtat directorul magazinului astfel? Ai considera aceasta o formă de discriminare? De ce (sau de ce nu)?
3. Ce ar putea face Vesna în legătură cu acest lucru? Credeți că ea ar putea schimba situația? Ce ar fi putut alte persoane să facă în numele ei?
4. Vă așteptați ca legea să facă ceva în legătură cu o astfel de situație? Ce ar trebui să prevadă legea?
5. Acest lucru s-ar putea întâmpla și în țara ta? Dacă da, care grupuri ar fi afectate?

Anexa 5

Lecția – Nu este drept!

Competență	Înțelegerea conceptelor de <i>dreptate</i> și <i>nedreptate</i> .
Resurse	Fotografiile care ilustrează diverse situații sociale, lingvistice etc.

Mod de lucru

Elevii lucrează în perechi.

1. Profesorul cere fiecărei perechi să aleagă o fotografie.
2. Profesorul le cere elevilor să descrie situația, așa cum o înțeleg:
  - „Văd ...” (descriere factuală)
  - „Simt ...” (reacție afectivă)
  - „Mă face să mă gândesc la ...” (asocieri, idei)

Profesorul le cere apoi să clasifice fotografiile, folosind trei categorii:

- Fotografii care indică o situație corectă și dreaptă.
  - Fotografii care indică contrariul, de ex. un caz de nedreptate.
  - Fotografii despre care elevii nu sunt siguri cum să le clasifice.
3. Perechile formează grupuri de patru. Fiecare pereche explică fotografia sa celeilalte perechi și ar trebui să încerce să o convingă de raționamentul pe care l-a făcut. Fotografiiile cu comentariile grupurilor sunt afișate în clasă. Fiecare elev ar trebui să aibă timp să studieze exponatele.
  4. Activitate în plen:
    - Ce tipuri de situații au fost descrise ca fiind drepte sau ca fiind nedrepte?

- A fost greu să se ajungă la o decizie cu privire la anumite situații descrise. De ce?
- Ce situații produc nedreptate?
- Cum ar putea fi schimbate aceste situații nedrepte?

Extindere

Elevii formează câteva grupuri. Fiecare grup alege un exemplu de nedreptate și abordează ultima întrebare: Cum ar putea fi depășită această formă de nedreptate?

Mai întâi, ei ar putea identifica drepturile omului care sunt încălcate în cazul în discuție. În al doilea rând, ar putea căuta modalități de protejare și de aplicare a drepturilor omului.

Proiect realizat de Fundația Agenția de Dezvoltare Comunitară „Împreună”, cu sprijinul financiar al Mecanismului Financiar al SEE 2014 – 2021. Conținutul paginii nu reflectă opinia oficială a Operatorului de Program, a Punctului Național de Contact sau a Oficiului Mecanismului Financiar Informațiile și opiniile exprimate reprezintă responsabilitatea exclusivă a autorului/autorilor.

Lucrăm împreună pentru o Europă verde, competitivă și incluzivă.